№ 248 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ

1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ № 248

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի. Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ժամ.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են խմբագրութեան 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

Նոյեմբերի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 2 րուբլի:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ ԿԸ ԹՈՂՆՎԻՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել. I երեսի վրա խւրաքանչիւր տողանիշն (պետիտ)—20 կոպ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торговъ. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնոյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԱՆՕՆԻՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Աւտոմոբիլային հաղորդակցութեան Կովկասում
ԱՒՏՈՄՈԲԻԼՆԵՐԻ ՁՄԵՐԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
Նոյեմբերի 2/15-ից 1911 թ.
ԲՈՐԺՈՄԻ, ԱԽԱԼՑԽԱՅԻ և ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆԻ միջեւ:
Բորժոմից Ախալցխա մեկնումը ամեն օր, երեկ. ժամը 4-ին:
Ախալցխայից Բորժոմ մեկնումը առաւօտեան ժամը 9-ին:
Չարաթական մէկ անգամ, ուրբաթ օրերը, աւտոմոբիլը կը գնայ մինչև Աբասթուման և կը վերադառնայ հետեւեալ օրը՝ շաբաթ, առ. ժամը 8-ին, մանելով նաև Ախալցխա առ. մօտ ժամը 9-ին:
ԳՆԵՐԸ { Բորժոմ—Աբասթուման՝ 5 րուբլի: Բորժոմ—Ախալցխա՝ 3 րուբլի: Ախալցխա—Աբասթուման՝ 2 րուբլի:
Բագաժի համար՝ առանց արտօնեալ 1 փութի՝ իւրաքանչիւր փութին 50 կ.:
(Ե.հ.շ.կ.) առ. 1066. 4—2

ՔՈՒԹԱՅԻՍԻ
ԱԶՆՈՒԱԿԱՆԱԿԱՆ ՄԻԽԱՅԼՕՎՍԿԻ ԲԱՆԿԻ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
սրանով յայտարարում է ի տեղեկութիւն ամենքի, որ դեկտեմբերի 31-ից 1911 թ. ա) տարեկան վճարը՝ տրված և տրվելիք գիւղական փոխառութիւններով՝ պահեստի դրամագլուխ կազմելու և Բանկի վարչական ծախքերի համար, նաև Քութայիսի նահանգի հողագործ ժողովրդի հասարակական կարիքներին բաւարարութիւն տալու համար դրամագլուխ կազմելու՝ լինելու է $^3/_4$ տոկոսի փոխարէն—$^1/_2$% (§ 30 Բանկի կանոն.), բ) գիւղական և քաղաքային գրաւականներով փոխառութիւններ վերցրած անձերի վճարելիք %-ը՝ պահեստի դրամագլուխ կազմելու և Բանկի վարչական ծախքերի համար, նաև Քութայիսի նահանգի հողագործ ժողովրդի հասարակական կարիքներին բաւարարութիւն տալու համար դրամագլուխ կազմելու՝ կը պակասեցվի $^1/_{10}$%-ով փոխառութեան իւրաքանչիւր տասերորդ մասի հանգուցման համար և գ) գնահատումներին վերաբերեալ ծախքերի ծածկման և գրաւական թղթեր պատրաստելու համար նախկին 1% վճարի փոխարէն պահանջվելու է $^3/_4$% (§ 31 Բանկի կանոն.):
(10) առ. 1063. 3—1

ՄԻ ՊԱՏՈՒԻՐԷՔ ԿՕՇԿԵՂԷՆ
ՆԱԽ ՔԱՆ ՉԸ ՄՏԱԾ
Ա. Ս. ԳԻՐԳԻԴՕՎԻ
ԿՕՇԿԵՂԷՆԻ ՀԱՐՈՒՍՏ ԽԱՆՈՒԹԸ
Դվօրցօվայա փող. № 3. = II բաժանմունքը՝ Միխայլօվսկի պր., 100.
Փիրման գոյութիւն ունի 1875 թւից:
Պոստով ամեն օր ստացվում են ամենավերջին տեսակի սէզօնային նորոյթներ Լօնդօնից, Վիեննայից, Բերլինից և Սաքսօնիայից: Խանութում՝ Թիֆլիսում դեռ չեղած՝ խոշոր քանակութեամբ և ընտիր կօշկեղէնի պաշար գոյութիւն ունի:
«Վ Ե Ր Ն Ի Կ և Ը Ն Կ.» փիրմայի աշխարհահռչակ ամենալաւ արդիւնաբերութիւն:
«Ս Կ Օ Ր Օ Խ Օ Դ» Ս.-Պետերբուրգի մեխանիկական ֆաբրիկայի ամենաամուր արդիւնաբերութիւն:
Վիեննայի «ԵՂԲ. ԼԻՍԻԱՆՍԿԻՆԵՐԻ» ֆաբրիկայի էլեգանտ և շքեղ կօշկեղէն:
Լօնդօնի «ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ» ֆաբրիկայի անգլիական կօշկեղէն:
Նոյնպէս և արտասահմանեան և ռուսական փիրմաների կօշկեղէն:
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ
Ռուս.-Ամերիկ. Ռէզին. Մանուֆակտ. Ընկ. «ՏՐԷՈՒԳՕԼՆԻԿ»:
(Կ.) առ. 1062. 2—2

ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА. ПАПИРОСЫ ИНТЕЛЛИГЕНТНЫЯ ЦѢНА 25шт. 15к. 10ш. 6к. 100ш. 60к.
ПАПИРОСЫ ЛЕВЪ 20шт. 5коп. ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА
ПАПИРОСЫ ЭКСТРА 15шт. 6коп. ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА
(Ե.հ.կ.) առ. 662. 100—62

ԲԺԻՇԿ
Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ
Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը (ցերեկվայ ժամը 12—1. ամեն օր (երեկոյեան ժամը 5—7.
Հասցէն՝ Կօջուբէեվսկայա փող. № 22. Նիկոլայեվսկայա փողոցից՝ № 44 տան մօտ:
(Ե.հ.կ.) առ. 243. 100—90

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ
Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին: Պլոմբ, արհեստական ատամներ իւրաքանչիւրը 1 րուբլի, և այլն:
Աշակերտներին և ծառայողներին 50% զեղչ:
Ընդունելութիւնը առ. ժամը 9—2-ը և 4—7-ը երեկ.
Միքայէլեան փող. № 6, մուտքը պեբէւսկայից:
(Ե.հ.կ.) առ. 876. 50—27

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ
Յ. ՄԻՐԱՔԵԱՆ
ՊԱՐԻԶԻՑ
Վերատեսուչ Ֆրանսիական Հանրապետութեան նախագահութեան EG. PIROU լուսանկարչատան—Պարիզում:
Ժամանակակից ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ
Սերգիեւսկայա, 4.
PHOTOGRAPHIE D'ART.
առ. 1055. 5—3

ՉԱՂԱՆԱԼՈՒ ԴԷՄ
Բժիշկները առաջարկում են Դ-ր Դէշանի փայլուն հետեւանքներ ունեցող Եօդիրինը՝ որպէս հիանալի միջոց չաղանալու դէմ: Դ-ր Դէշանի Եօդիրինը կարճ ժամանակի ընթացքում ատիճանաբար նուազեցնում է չաղութիւնը: Նրա աջող ներգործութիւնը նկատվում է հէնց բժշկութեան սկզբից: Եօդիրինը միանգամայն անվնաս է օրգանիզմի համար: Ծախվում է դեղատներում և դեղատնային խանութներում արկղիկը 4 րուբլի 25 կոպէկով:
առ. (10) (B. 65458) 953. 6—2

ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ
Բեռլինի համալսարանի
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի:
Սրսկումներ նաև տուբերկուլիններով:
Ընդունելութիւնը ամեն օր՝ առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը:
Католическая ул. д. № 10. Տելեֆօն № 792.
(ա.օ.) առ. 989. 100—25

ԲԺԻՇԿ
Գր. ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ
Ընդունում է հիւանդներին իր նոր բնակարանում՝ Գանօվսկայա փողոց, տուն Սէյլանովների, № 18, տելեֆօն 615.
Առաւօտեան 12—1 ժամը
Երեկոյեան 5—6 ժամը
(Ե.հ.կ.) առ. 819. 100—28

ՌՈՒՍ-ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄԸ

I

Ռուսաց կայսերական կառավարութիւնը, համաձայն իր վերջին ուլտիմատումի, չը ստանալով գոհացում պարսից կառավարութիւնից, խզեց իր դիպլօմատիական և քաղաքական յարաբերութիւնները Պարսկաստանի հետ, պատուիրեց իր դեսպանին յանձնել գործերը անգլիական դեսպանատան և հրամայեց ռուսական զօրքերին անցնել սահմանը և գրաւել Ղազվին քաղաքը:

Պարսից կառավարութիւնը և հոգեվարք մէջլիսը չը կարողացան խափանել ընդհարումը և գոհացում տալով ռուսաց կառավարութեան պահանջներին՝ առիթ չը տալ Ռուսաստանին իրագործել իր սպառնալիքը:

Պարսից պետական անձինք չը կարողացան ըմբռնել այն պարզ ճշմարտութիւնը, թէ ներկայումս Պարսկաստանը անկարող է որեւէ ընդդիմադրութիւն ցոյց տալ ռուսական զօրքերին, թէ իր ներկայ դրութեան մէջ նրան անհրաժեշտ է Ռուսաստանի բարեկամութիւնը և աջակցութիւնը: Երբ մի երկիր մզում է իր մէջ ներքին, եղբայրասպան կռիւ, երբ նա տնտեսապէս քայքայված է, երբ նա զինուորական և ռազմական ույժ չունի մի հզօր պետութեան հետ չափվելու, երբ, վերջապէս, իր ժողովուրդը գտնվում է թշուառութեան և չքաւորութեան մէջ, երբ նա քամված, հիւծված է և կազդուրվելու համար պէտք ունի անդորրութեան և խաղաղութեան,—այդպիսի մի երկրի վարիչները չը պէտք է թեթեւամտօրէն յոխորտական դիրք բռնեն օտար պետութեան հանդէպ, արհամարհեն նրա պահանջները և տեղիք տան նրան միջամտել իր գործերին և այդ միջամտութիւնը հասցնել գրաւման (օկկուպացիայի):

Յեղափոխութիւնը չէ կարելի անսահման շարունակել մի երկրում, և երբ յեղափոխութիւնը վերջանում է, յեղափոխական գործիչները պէտք է ասպարէզը թողնեն կազմակերպիչ ույժերին և իրանք հեռանան կամ հանգստանան, որովհետեւ կազմակերպչական, ստեղծագործական գործունէութեան համար անհրաժեշտ են բոլորովին այլ մարդիկ:

Մեծ պարսաւանքի պէտք է ենթարկել և պարսիկ յեղափոխականների բռնած սպառնական դիրքը և գործելակերպը հանդէպ ռուսական քաղաքականութեան, կազմակերպած միտինգները, ուր վիրաւորական ձևով խօսվում էին Ռուսաստանի դէմ ճառեր:

Եւ տնա յեղափոխականների յախուռն գործունէութիւնը, նրանց յոխորտական և մնապարծ սպառնալիքները, պարսից կառավարիչների ապիկարութիւնը և թուլութիւնը, մէջլիսի անընդունակութիւնը բերին հասցրին թշուառ Պարսկաստանը կորստեան անդունդին: Իսկ անվերջ խռովութիւնները, երկպառակութիւնները, կեանքի, գոյքի անապահովութիւնը առիթ տուին Ռուսաստանին և Անգլիային զէնքի ույժով միջամտել Պարսկաստանի գործերին և կարգ ու խաղաղութիւն հաստատել:

Մեղաւոր են պարսիկ յեղափոխականները և կառավարութիւնը, որոնք առիթ տուին Ռուսաստանին և Անգլիային զօրք ուղարկել և գրաւել եթէ ոչ ամբողջ երկիրը, գոնէ որոշ մասերը, որպէս զի վերջ ի վերջոյ կարգ և կանոն, անդորրութիւն հաստատվի երկրի մէջ և խռովութիւնները վերջ գտնեն:

Հ. Առաքելեան

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. գործ.)
7 Նոյեմբերի

Լօնդօն.—Րէյտէրը տեղեկացաւ, որ Ռուսաստանի և Պարսկաստանի միջև դիպլօմատիական յարաբերութիւնները խզվելու հետ միաժամանակ՝ Պարսկաստանը դիմեց անգլիական կառավարութեանը, խորհուրդ խնդրելով թէ ինչ գործելակերպի է հետևելու ինքը, պատրաստակամութիւն յայտնելով հետևել Անգլիայի խորհուրդներին: Անհրաժեշտութեան դէպքում Պարսկաստանը պատրաստ է բաւարարութիւն տալու ռուսական պահանջներին, պայմանով միայն, որպէս զի ռուսաց զօրքերը եթէ դեռ ևս չեն ուղարկված, չը մտնեն Պարսկաստան, իսկ եթէ արդէն մտել են, այն դէպքում վերադառնան ռուսական հողը: Պարսկական կառավարութիւնը ժխտում է՝ իբր Շուստէրի գործողութիւնները ձեռնարկվեցին այն ժամանակ, երբ տակաւին տեղի էին ունենում խորհրդակցութիւններ նրա պաշտօնեաների և ռուսաց գենեբալ-հիւպատոսի միջև:

Պետերբուրգ.—Պարսից կառավարութեան հետ յարաբերութիւնները խզելու և ռուսական զօրքերի Ղազվին մտնելու մասին Թէհրանում պաշտօնավարող դեսպանը իրազեկ արեց շահի արտաքին գործերի մինիստրութեանը միսսիայի առաջին թարգմանի միջոցով: Յարաբերութիւնների յիշեալ խզումը վերաբերում է քաղաքական բնաւորութիւն ունեցող գործերին: Իսկ ինչ վերաբերում է հերթական գործերին, ի թիւս որոց դատական գործերին, միսսիան և ռուսական հիւպատոսական հաստատութիւնները առաջվայ նման կապ են պահպանելու տեղական իշխանութիւնների հետ:

Վիէննա.—Պարիզում երկար ապրելուց յետոյ եկաւ բախտիարների պարագլուխ, պարսկական զինուորական նախկին մինիստր Սարդար-Ասադը, որ «Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրէսէի» ներկայացուցչին յայտնեց, թէ նախկին շահի գործը վերջնականապէս խորտակվեց: Սարդար-Ասադը վերադառնում է Թէհրան՝ մտադրվելով օգնել դժուարութիւնները հարթելու հարևան պետութիւնների հետ:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
8 Նոյեմբերի

Լիվադիա.—Կայսերական պալատի մինիստրի հեռագիրը. «Երէկ Լիվադիայում Թագաւոր Կայսրը բարեհաձեց ընդունել [illegible] եկած Թիֆլիսի [illegible] պատգամաւորութիւնը. [illegible] [illegible] Իշխան Դոլգորուկի, [illegible] Բենկենդորֆը և [illegible] գեսպանութիւնը ընդունեց Թագաւոր Կայսրը:

Առաւօտ 8-ին պարսկի մեծ [illegible] Կայսրը, [illegible] Կայսրուհին [illegible] կարգն [illegible] Մեծ Իշխանները և Մեծ Իշխանուհիները, որից յետոյ [illegible] [illegible] Նախաճաշ»:

Պետերբուրգ.—Ազնուականների ժողովարանի մեծ դահլիճում Մեծ Իշխան Կօնստանտին Կօնստանտինովիչի նախագահութեամբ կայացաւ գիտութեանց ճեմարանի հանդիսաւոր նիստը [illegible] Լօմօնօսովի ծննդեան 200-ամեակին: Բանախօսեցին Ակադեմիկոսներ [illegible] 200-ամեակի առթիւ [illegible] բանը: «ՆՈԳՕԼԱՅ». Հեռագրի ընթերցումից յետոյ սօլիստները, երգեցիկ խումբը և օրկեստրը կատարեցին յոբելեանական կանտատան: Յետոյ եղան ճառախօսութիւններ ու զեկուցումներ: Շնորհաւորել են 150 ընկերութիւն և հիմնարկութիւն: Դահլիճը լի էր:

Ամենուրեք Ռուսաստանում տօնվել է Լօմօնօսովի ծննդեան 200-ամեակը շատ հանդիսաւոր կերպով: Կրթական հաստատութիւնները ազատ են եղել պարապմունքներից:

—

Մոսկվա.—Համալսարանական եկեղեցում մատուցվեց պատարագ ի յիշատակ Լօմօնօսովի ծննդեան 200-ամեակի: Ապա ներկայ եղողները դիմեցին դէպի Լօմօնօսովի արձանը, որին շրջապատել էին տեղական դպրոցների սաները: Արձանի վրա դրվեցին պսակներ բոլոր կրթական հաստատութիւնների կողմից: Հոգեհանգիստներ կատարվեցին դպրոցներում, բաժանվեցին բրօշիւրներ, եղան ընթերցանութիւններ:

—

Պետերբուրգ.—Սերբ-թիւրքական պատերազմի 35-ամեայ տարելիցին կատարվեց պատարագ և հոգեհանգիստ ի Տէր հանգուցեալ Ալէքսանդր II և Ալէքսանդր III Կայսրների, նաև պատերազմի հերոս գեներալ Չերնեաեվի համար: Յետոյ եղաւ գոհաբանական մաղթանք Ռուսական Կայսերական և սերբիական Թագաւորական Տների արեւշատութեան համար:

Դոնի կօզակների ատամանը զինուորական մինիստրին ներկայացրեց երկրորդ դօնեան շրջանի Նագաեվ ստանիցայի համախօսականը ստատս-սեկրետար Ստոլիպինի մահվան առիթով: Համախօսականի մէջ հաստատ հաւատ է յայտնված, թէ կը գտնվեն նոյն տեսակ տոկուն անձնաւորութիւններ, և ասված է. «Թող թշնամիները, որոնք ձեռնամուխ եղան Ռուսաստանի համար սիրելի մարդու կեանքին, չուրախանան: Մենք, զայրացած նրանց այդօրինակ կամայականութիւնից, ամեն կերպ կաշխատենք ճնշել ու արմատախիլ անել այդ տեսակ «կրամոլներին»: Թող նրանք գիտենան, որ երբէք չեն հասնի իրանց չարամիտ նպատակներին, այլ մարդասպան Բոգրովի նման կը սրբվեն երկրի երեսից ի փառս Թագաւոր-Հօր և մեր թանգագին հայրենիքի, որի մասին այս համախօսականը հաստատում ենք մեր ստորագրութեամբ»:

Ամենահպատակ զեկուցագրի վրա Թագաւորը սեփական ձեռքով մակագրեց. «Շնորհակալութիւն կօզակներին. լաւ են կազմել համախօսականը»:

—

Կահիրէ.—Անգլիական թագաւորական զոյգը ժամանեց Պորտ-Սաիդ, ուր եկան խըդիվը և սուլթանի որդի պրինց Զիա-Էդդինը ողջունելու համար: Թա-

գաւորը ընդունեց խրդիվին և Թիւրքական միսսիային։

Սօֆիա.—Ֆերդինանդ թագաւորը մեկնեց արտասահման։

Պարիզ.—Պալատը քննեց պատգամաւոր Բուժի հարցապնդումը այն յայտարարութիւնների առիթով, որ Դէ-Սէլվը արեց արտաքին գործերի մասնաժողովի և արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ տիրող անկարգութիւնների մասին։ Բուժը պահանջեց անյապաղ քննութիւն կատարել։ Կայիօն պալատին խնդրեց քննել հարցապնդումը արտաքին քաղաքականութեան մասին սկսվելիք վիճաբանութիւնների ժամանակ և յայտնեց, թէ այդ կը համարէ վստահութեան արտայայտութիւն։ Հարցապնդման քննութիւնը 374 ձայնով ընդդէմ 145-ի յետաձգվեց։

Պարիզ. — Ձերբակալվեց արմատական-սօցիալիստական «Լանտերն» լրագրի խմբագիր Ֆլաշօնը, որ մեղադրվում է ուրիշների հետ անբարոյականութեան մէջ։ Երևան հանվեց լայն կազմակերպութիւն, որ զբաղվում էր փոքրահասակներին անբարոյականացնելով։

Լօնդօն.—Երկաթուղային ծառայողների սկսած ձայնատուութիւնը մասնաժողովի յայտնի զեկուցման առիթով սպառնում է շատ լուրջ հետևանքներ առաջ բերել։ Հարաւային Ուէլսում 90% երկաթուղային ծառայողներից կողմնակից են գործադուլին։ Նիւկէստլում բանուորների միտինգը խօսեց յօգուտ գործադուլի։

Նօրդհաուզէն. — Կլէյմօդունգէնում աղբունի գործարանում պայթումից սպանվեցին 11, վիրաւորվեց ծանր 1 հոգի։

Փլօրէնցիա.—Գիշերով փոթորկի ժամանակ գողերը մտան Սան-Մարկօյի թանգարանը և յափշտակեցին Ֆրա-բէատօ-Անջէլիկօյի չափազանց մեծարժէք նկարը, որ պատկերացնում է Մադօննային աստղով։

Մէկսիկա.—Հրաման տրվեց զէնքի կոչելու հիւսիսային սահմանում 25 հազար զինուորի։

Երևանից մեզ գրում են հետևեալը նոյեմբերի 7-ից.

«Վանից եկողները պատմում են, որ շնորհիւ Թիւրք-իտալական պատերազմի՝ Թիւրքերը շատ բարեկամաբար են վարվում հայերի հետ. վերջերս կայացել են բազմամարդ միտինգներ, ուր համերաշխութեան ճառեր են խօսել հայ կուսակցական պարագլուխները և Թիւրք հայրենասէրներ»։

ԹԻՒՐՔ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 նոյեմբերի

Կ. Պոլիս.—Պաշտօնական հեռագիրները հաղորդում են, որ իտալական 2 յածանաւեր Կարմիր ծովում ռմբակոծել են Ակաբին։

«Թանինի» ասելով, Իտալիան Անգլիայի յամառ քայլերի ազդեցութեան տակ հրաժարվել է պատերազմա-ծովային գործողութիւնները Կարմիր ծովի վրա տարածելուց։

Օպպօզիցիայի տարբեր կուսակցութիւններ պալատում գնդապետ Սադըկի գլխաւորութեամբ բլոկ կազմեցին «Ազատութիւն և Համաձայնութիւն» անունով՝ «Մ. և Ա.» կոմիտէի դէմ կռուելու համար։

Տրիպօլիս.—Նոյեմբերի 5-ին Տօբրուկից իտալացիները ռմբակոծեցին արաբական բանակը։ Արաբները փախան գիշերով։ Ցերեկը տեղի ունեցաւ կատաղի կռիւ Դէրնայի մօտ։ Թշնամին, որ մօտեցել էր մթութեան մէջ, ցրուցան արվեց։

Տրիպօլիս.—Հետախուզութեան համար բարձրացան հինգ աէրօպլաններ։ Օդագնացները ռումբեր նետեցին թշնամու բանակը։ Իտալացիները այժմ ռմբակոծում են թշնամու դիրքի կենտրոն համարված Ամրուսը։

Հռոմ.—Ստեֆանին հաղորդում է, որ շուտով կը հրատարակվեն թագաւորական հրովարտակներ, որոնցով կառավարութիւնը լիազօրութիւն է ստանալու արտակարգ 65 միլիօն յատկացնել զինուորական և ծովային մինիստրութիւններին՝ Տրիպօլիսի պատերազմական ծախքերը մինչև նոյեմբ. 17-ը ծածկելու համար։

ՉԻՆԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 նոյեմբերի

Շանխայ.—Դրութիւնը Նանկինում առանց փոփոխութեան է։ Շանխայում և Կանտօնում հանգիստ է։ Սպասվում են անկարգութիւններ Ջունցինում։ Եկաւ «Պօլտաւան»։ Լուրերի համաձայն՝ դիպլօմատիական մարմինը Պեկինում վճռել է կազմակերպել մի մասնաժողով Շանխայի դրամատէրերից՝ չինական մաքսատների եկամուտները կառավարելու համար, որոնք և շատ արտասահմանեան փոխառութիւնների ապահովութիւն են ծառայում։ Հիւպատոսական մարմնի աւագագոյն անդամը կը ստանայ շուտով մանրամասն հրահանգներ։

Չիֆու.—Հանրապետական կառավարութեան դիպլօմատիական ներկայացուցիչը այցելութիւններ է գործում հիւպատոսներին։

Զինուորական դատարանի դատավճռով գնդակահարվեցին մի անյայտ չարագործ և ուրիշ 2 հոգի՝ եապօնացի մի առևտրականի սպանելուն համար։

Լօնդօն.—Լրագիրների ասելով, չինական յեղափոխականների պարագլուխ բժիշկ Սունեաթսէնը, 10 օր գաղտնի կերպով Լօնդօնում ապրելուց յետոյ, մեկնել է Չինաստան։

Մուկդէն.—Տարաձայնութիւններ ծագեցին գեներալ-նահանգապետի և հասարակական ինքնապաշտպանութեան կոմիտէի միջև։

Մօնգօլիայում կառավարական գործակալների հետ միասին երևացել են Լիուանխուսի գործակալները, որոնք մեծ եռանդով ագիտացիա են մղում մօնգօլների մէջ՝ սրանց յեղափոխութեան կողմը թեքելու մտքով, խոստանալով համաձայնութեան դէպքում Մօնգօլիայի աւտօնոմիայի վերականգնումն։

Պեկին.—Սահմանադրական պալատը որոշեց գահին զեկուցում ներկայացնել ծամեր կտրելը վերացնելու և յունվարի 1-ից Գրիգորեան տոմար մտցնելու մասին։ Պատգամաւորները դժգոհ են սատից, որ մինչև այսօր պրեմիերը չէ եկել սահմանադրական պալատ և հանգստացուցիչ յայտարարութիւններ չէ արել երկիրը խաղաղեցնելու վերաբերեալ։

Հաստատվում են այն լուրերը, որ Շանխայում սպանվել են մի քանի օտարազգիներ։

Ցեանցզինում կողոպտիչները սպանել են տեղական պօստապետին, սրա կնոջը և երկու զաւակներին։ Սիանֆուի շրջակայքում սպանվել են մի քանի միսիօնարներ։

Պեկին.—Ծովակալ Սայի որտեղ գտնվելը, որին կառավարութիւնը նշանակել է ծովային մինիստր, ոչինչ յայտնի չէ։ Լուրերի համաձայն, Սան անցել է յեղափոխականների կողմը։

Ուչժօու.—Որպէս զի կարելի լինի անցնել Ցզիւցզիանի բերդերը, ծովակալ Սան բարձրացրեց յեղափոխական դրօշակ։ Ցզիւցզիանի յեղափոխականները պատւեցին նրան ճաշով, որից յետոյ Սան մեկնեց երեք ռազմանաւերով Նանկին։

Յեղափոխական երեք ռազմանաւ նոյեմբերի 6-ին եկել են Խանկօու։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Ռաշտ, 30 հոկտեմբերի

Ամբողջ Պարսկաստանը խառնակ դրութեան մէջ է գտնվում ներկայումս էլ։ «Սահմանադրական» և միապետական պատերազմը տարիներ է շարունակվում է և անանկ երկիրը անարխիայի մէջ պահում, կազմալուծելով թէ ժողովրդին և թէ օտարահպատակներին, որի հիման վրա հարևան ուժեղ պետութիւնները պարտաւորվում են թէ զօրք մտցնել Պարսկաստան իրանց հպատակների շահերը պաշտպանելու համար և թէ նոյնիսկ երկրի բաժանման հարց է առաջանում։

Չը նայած Պարսկաստանի այս աննպաստ դրութեան մէջ գտնվելուն, բայց և այնպէս տեղիս ժողովուրդն իր մասին չը հոգալով՝ Իտալիայի որոշ անաջողութեան լուրը հրճուանքով է կարդում և յաճախ էլ իր կողմից աւելացնում պատմութիւններ։ Սենսացիօն լուրեր են տարածում Իտալիայի յաղթվելու մասին և իսլամների յաղթանակը գովաբանում։ Իսկ սրա դիմաց ոչ մի դրական քայլ երկրի անդորրութեան համար, որ վերջ դրվի անարխիային, որով անգլիական և ռուսական կառավարութիւնները պարտաւորված չը լինեն իրանց միջոցներով այդ անելու՝ զէթ իրանց հպատակների գոյքը պաշտպանելու ոտնձգութիւններից։

Տեղական «դատարան» կոչվածները, որոնք բացի գործ չունենալուց՝ կողոպտում են ներքին հպատակների, օտարների դատերն էլ չեն հասնում։

Վաճառականներ կան, որոնք Ռուսաստանից եկել են իրանց պահանջը ստանալու պարսկահպատակներից, և տարիներ է՝ այդ գումարի վրա կրկին նորն են ծախսում, առանց բաւարարութիւն ստանալու։

Նման դէպքերը վերջ ի վերջոյ պէտք է միջամտութիւն առաջացնեն ներքին գործերի մէջ այստեղ. և անձեռնհաս ու կրօնամոլ պարսիկները փոխանակ սրանց մասին մտածելու և դրական ելք գտնելու ցաւին, ասում եմ, հրճվում են Թիւրքերի երևակայական յաղթութեան վրա, որ իսլամը նուաճում է քրիստոնեային։

Պարսկաստանի ներքին կռիւների կողմերի յաղթվելու և յաղթելու լուրերը կորցրել են իրանց նշանակութիւնը այստեղ։ Չը կայ առաջվայ ոգևորութիւնն ու տխրութիւնները. ամեն ինչ սովորական է դարձել։

Գիլանը երկար ժամանակ փոխօրական նահանգապետ ունենալուց յետոյ՝ այս վերջերս էլ յայտնի Զահիր-Դօվլէն նշանակվեց այստեղի համար, բայց, որպէս խօսվում է, նրան չեն հաստատում իր պաշտօնի մէջ հարևան պետութիւնները, և նա ստիպված է հրաժարական տալու, որով կրկին Գիլանը մնալու է կամայականութեան ճանկերում։

Պարսկաստանի այլանդակութիւնների մասին չէ կարելի լրագրական յօդուածներով որոշ գաղափար տալ, այլ հարկաւոր է յատուկ մարդ և ժամանակ իր միջոցով, որ հատորներ կազմի։

Շատ դժբաղդ է այս երկիրը, որ ներսը ցաւող մարդ չունի, այլ գլխին լցնողներ։

Մերունի

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՈՐԲԵՐԸ

Մեր դժբաղդ որբերը իրաւ որ բաղդ չունին։ Եթէ բաղդ ունենային,—պիտի ըսուէր,—որբ չէին ըլլար։ Այո, բայց գոնէ ազգին ձեռքին տակ գտնուողները անոր խնամոց ներքև իրենց որբութիւնը մոռցնող տաք և անուշ մթնոլորտ մը վայելելու էին. սանկ հօրը և մօրը տան պէս, իրենց մանկական հոգիներուն խորը բոյն դրած տրտմաթախիծ զգացումները մասամբ մը ամոքելու համար։

Սակայն այնչափն իսկ, որ կրող ենք և կը պարտէինք ընել, կը զլանանք իրենց։

Մօտ երեք տարի է, և դեռ մեր որբանոցները չկրցան իրենց շարժուն, երերուն և տատանուոր վիճակնուն մէջ հաստատակչիւ հանդարտութեան մը գալ։ Օր մը հոս, օր մը հոն, գաղթեր, տեղափոխումներ և մաղումներ՝ կիսատ թողնուած խնամներով, քայքայուած և ջախջախուած յօյսերով և պազանքներով, մեր այդ դեռաբողբոջ սիրահատորներուն, որ ամբողջ շիջած նուիրական կեանքերու և սերունդոց միակ միացորդները կը կազմեն։

Ինչո՞ւ այսպէս։ Երէկ, որբ էին անոնք, այսօր միայն որբ չըլլալնին կը հասկնանք։ Ինչո՞ւ այդ տեղափոխումները, երբ գիտցուած է, որ ատոնց ճշգրիտ նպատակը չէ թէ գործը կանոնաւոր հիման վրայ դնելու համար է՝ երբ միշտ և ամեն տեղ կարելի է գործի կանոնաւորութիւն ունենալ, եթէ ուզուի, այլ որբուկներուն թիւն այդու նուազեցնել, նուազեցնել ապօրէն, անկանոն և անարդար եղանակաւ մը, չար բաղդին և անտէրունջ վիճակի մը մատնելով նորէն զանոնք, և կամ մղելով զիրենք դէպի օտարաց թունաւոր գոգը, անոնց մէջ ազգութեան հոգին, հայրենական զգացումը մեռցնելու համար, ինչպէս զուլումին հեղինակները մեռցուցին իրենց հայրերն ու մայրերը։

Այնթապի որբանոցը Մարաշին խառնելէն ետքը, Դէօրթ-Եօլինն ալ Հասան-Բէյլի պիտի տարուի։

Ամենն այս չէ դժբաղդաբար։

Որբախնամ գործը կարգ մը մարդոց համար որբախնամ գործ ըլլալէ աւելի՝ անձնական դիտումներու և մեքենայութեանց թատերավայր մը ըլլալու ծառայած է՝ յաճախ որբախնամ գործը ատոնց զոհ բերելու աստիճան։

Կիլիկեան որբանոցաց ընդհանուր տնօրէն քննիչ Խաչատուր Գաուզեանի անձին դէմ որբախնամէն ոմանց մղած դիտումաւոր կռիւը—երբ իրենց ձեռքն էր ու կրնային զինք բնաւ պաշտօնի չկոչել և տարուան մը պաշտօնավարութենէն վերջ՝ իրմէն զոհ, երկու տարուան համար ալ կըրկին չպայմանագրուիլ—բաւական չըլլար գոցես, որուն հակահարուածը ամբողջ որբանոցներն ալ կրեցին ամենազէշ կերպով, անխիղճանութեան մատնելով և ցեղական ու անհատական մեքենայութեանց խաղալիք դառնալով՝ այժմ ալ կիմանանք, թէ որոշուած է Դէօրթ-Եօլի և Հասան-Բէյլիի որբանոցաց տնօրէն Փառէն վարդապետը ճամբու դնել, կարգ մը մասնաւոր կարգադրութեանց գոհացում տալու համար։ Եւ հասարակութիւնը չի լուսաբանուիր, թէ ինչ պատճառաւ այնքան ձեռնհասօրէն իր գործին փարած և սիրուած այդ անձնաւորութիւնը, սոսկ իր կարգ մը անկեղծ և օգտակար քննադատութիւնքը չինայելուն համար, որ կը թուի թէ ոմանց դուր չէ եկած, հրաժարելու հարկադրել, այնտեղէն ալ Հաճընի բաղդին և անխիղճանութեան մատնելու համար, որուն բոլոր պատասխանատուն—միջանկեալ ըսենք—նոյն ինքն Որբախնամ Ցանձնաժողովն է իր սխալ և անհեռատես վարուելակերպովը։

Եթէ իրաւ է Փառէն վարդապետին պաշտօնէն դէմ վարչութեան այս կարգադրութիւնը—որուն յետս կոչումին համար բուռն խնդրանքներ եղած են Որբախնամին քով, պաղատելով որ հայր Փառէն իր գործին պահուի—Որբախնամ Ցանձնաժողովը ծանր սխալ մը ի գործ կը դնէ, առանց չափելու իր արարքին հետևանքները։

Որբական գործը որբերուն բարեկեցութեան և լաւութեան տեսակէտով ուղղուելու է աւելի, քան Որբախնամէն ոմանց մասնաւոր նկատումներով։

Եւ երբ, այդպիսի դժուարին և փափուկ պաշտօնի մը համար փնտռուած և ձեռնհաս անձնաւորութեանց կատարեալ սով մը կայ, իբրպէս անըացատրելի կըլլայ հաղճեպ և աննպատակայարմար որոշումներով քանդել որբական գործը, որ Փառէն վարդապետներու նման հաւատացեալ անձինք այս քանի մը տարիներու մէջ հազիւ քիչ թէ շատ կարգի դնել յաջողած են։

Ինչո՞ւ չթողուլ և չքաջալերել զիրենք անվթար շարունակելու իրենց իսկ սկսած և վարած գործը—որուն այնքան սիրով նուիրուած են—ցաւալի որբանոցներուն։

Ինչո՞ւ կամայական և վնասակար այս միջամտութիւնքը՝ քիչ թէ շատ իրարու վարժուած և յարած այդ որբանոցաց պատսպարեալներուն վիճակը դառն անստուգութեանց մատնող։

Դիտող
Մերսին

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթի, նոյեմբերի 8-ին, կայացաւ Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը իշխ. Գրուզինսկիի նախագահութեամբ։

Ներկայ էին 30 հոգի։

Սավվինը կարդաց մի զեկուցում «պտղաբուծական փորձնական կայարանի մասին»։ Նա ցոյց տուեց պտղաբուծութեան մեծ նշանակութիւնը մեր երկրում և մատնանշեց, որ պտղաբուծութեան առաջադիմութիւնը ապահովելու համար անհրաժեշտ է համակարգված մի շարք փորձեր անել, ուստի նպատակայարմար է հիմնել մեր երկրի մի քանի մասերում փորձնական կայարան։ Եւ նա իբրև առաջին կայարանի տեղ յարմար է դատում Գօրիի գաւառը։

Այնուհետև տեղի ունեցան ընտրութիւններ։ Փոխ-նախագահ ընտրվեց միաձայն Վ. Ա. Սօկօլօվ։ Գանձապահի պաշտօնի համար ընտրվեց Իօսելիանի։ Քարտուղարի ընտրութիւնը չը կայացաւ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ-ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՖՈՆԴ

Կ. Հ. Բարեգ. Ընկ. խորհուրդը ստացել է Կոստանդին Ալիխանեանից 100 րուբլի։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ծխական ժողով

Ալէքսանդրօպօլ, 7 նոյեմբերի

Ամսիս 6-ին ս. Լուսաւորչի եկեղեցում կայացաւ ընդհանուր ծխ. ժողով քննելու և հաստատելու նոյն եկեղեցու «Խրիմեան» դպրոցի հոգաբարձութեան ներկայացրած 1911—12 ուս. տ. դպրոցական նախահաշիւը, նախագահութեամբ Մ. Տարախչեանի և քարտուղարութեամբ Ե. Յարութիւնեանի։

Մուտքի աղբիւրներն էին՝ անշարժ կալուածքից 1,500 ր., ս. Աստուածածնի պատկերի արդիւնքից 1,500 ր., թոշակադրամ 700 ր., նուէրներ հաստատութիւններից և մասնաւոր անհատներից 400 ր.։ Ընդամենը 4,100 ր.։ Մուտքի յօդուածները ընդունվեցին անփոփոխ։ Ելքի յօդուածները, որ նոյնպէս անում էր 4,100 ր., ընդունվեց աննշան փոփոխութեամբ. նախագահի առաջարկով ծառաների (2) ռոճիկը բարձրացվեց ամսական 11-ից 15 րուբլու։ Աւելացվեց առանձին յօդուած «դպրոցական տուրք» անունով, որը յատկացվում է թեմական տեսչին։

Ծխական

Տխուր երևոյթներ

Ղազախ, 5 նոյեմբերի

Ամսիս 4-ին սպանեցին Լալի գիւղացի Յովհաննէս Ալէքսանեանին՝ անյայտ պատճառով՝ գիւղից դուրս, այգիների մօտ։ Սպանութիւն տեղի ունեցաւ և Բարանա գիւղում, սպանվեց մի խողխողած երեխայ, նոյն գիւղում գողացան Ղազար Ամիրաղեանցի ձաճի փեթակները և հաւերը։ Այստեղ ինչ-որ գաղտնի այժ գործ է կատարում, բայց ցաւօք սրտի պիտի ասել, որ ապագայում աւելի բաղդ դժբաղդութիւնների պիտի արժանանք։

Ղազախ աւանում հայ եկ. ծխ. դպրոցն իր գոյութիւնը այս տարի էլ պահպանում է շնորհիւ Զաք. ք. Ապրեսեանի։ Անցեալ տարի զանազան մարդիկ, որոնց դուր չէր գալիս տէր-հայրը, կամեցել էին ուսումնարանը փակել, բայց հայր Ապրեսեանը, տեսնելով որ երեխաները փողոց են թափված, նորից բացել է ուսումնարանը։ Երբ մարդ նայում է ռուսաց եկեղեցուն, Թուրքաց մզկիթին և հայ եկեղեցուն՝ տխուր եզրակացութեան է գալիս։

Փորսաէր

Դպրոցը փակման սպառնալիքի առաջ

Ծօճկան (Բորչ. գաւ.), 20 հոկտեմբ.

Հանգուցեալ արժանայիշատակ Աւետիս քահ. Վարդանեանցի ջանքերի ու խրախոյսների շնորհիւ Ծօճկանում 1908 թ. բացվեց երկդ. ծխ. դպրոց, որին Բ. Հ. Կ. միութիւնը 5 տարի ժամանակով նպաստ որոշեց 250—230 ր.։ Երեք տարի հազիւ գոյութիւն ունենալուց յետոյ, այնքան մեծ դժուարութեամբ գլուխ եկած ու բացված դպրոցը այժմս փակվում է, որովհետև չը կայ Աւետիս քահանայ Վարդանեանցը, չը կայ նրա կենդանի խօսքն ու խրատը, լուրջ աջակցութիւնն ու խրախոյսը։

Կ. Շքեղեանց

Դպրոցական հանդէս

Գանձակ, 6 նոյեմբերի

Այսօր՝ քաղաքիս ս. Յովհաննէս աւագ-եկեղեցու ծխ. դպրոցում կատարվեց դըպրոցական հանդէս։ Աւ.-ուսուցիչ Կ. Ղպուղեանցի ներկայացրած հաշւից երևաց, որ անցեալ 1910/11 ուսումն. տարեշրջանում մանկավարժական խորհուրդը բաղկացած է եղել 5 ուսուցչից և նոյնքան էլ ուսուցչուհիներից, իսկ աշ.-աշակերտուհիներ եղել են 263 հոգի, որոնցից յաջորդ դասարաններ փոխադրվել են մօտ 150 հոգի և մօտ 60 հոգի հեռացել են դպրոցից թոշակադրամ (8 ր. տարեկան) չը վճարելու պատճառով, որի համար աւ.-ուսուցիչը կանգ առաւ և դատապարտեց ծնողների անտարբերութիւնը, որ զլանում են 8 ր. վճարել, յուսալով որ եկեղեցին իր սահմանափակ միջոցներով կը լրացնի, «բայց մոռանում են,—աւելացրեց աւ.-ուսուցիչը,—որ վերջ ի վերջոյ առանց այն էլ փոքր միջոցները սպառվելով՝ դպրոցը կը հասնի փակման վտանգին», և ապա արդար զայրոյթով կըշտամբեց ծնողների անտարբերութիւնը, որ իրանց զաւակների առաջադիմութեամբ երբէք չեն հետաքրքրվում յաճախելով դըպրոց ամիսը գէթ մի կամ երկու անգամ։

Աւագ-ուսուցչի հաշւետւութիւնից յետոյ, դպրոցի խումբը ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Յովհ. Արզումանեանի գեղեցիկ կերպով երգեց «Ազգային օրհներգը» սօլօ, որը հանդիսականները լսեցին ոտքի կանգնած։

Ուշադրութեան արժանի էր 5-դ բաժ. աշակերտուհի Մ. Գրիգորեանի սօլօն երգելիս. ապա աշ.-աշակերտուհիները արտասանեցին 25 ոտանաւոր, որոնց մէջ աչքի էին ընկնում առանձնապէս 1) նոյն Գրիգորեանի «Проѣзжайте»-ն և «Ողորմած եղէքը», 2) «Մայրենի լեզու» (Ս. Նազար.) Ե. բաժ. Տէր-Եղիազարեան Զ., 3) «Մայրենի լեզու» (Սեռվեանի) Դ. բաժ. Գրիգորեան Մեք., 4) «Կերական ու գաւառապետը» Դ. բաժ. աշակ. Բրուտեան, Միրզօյեան և Տէր-Մարտիրոսեան, 5) «Распекъ»-ը Ե. բաժ. աշ. Նազիրեան և Ղուկասեան, 6) «Ռուբէնի առաւօտը» Գ. բաժ. աշ. Իգահաղկեան Մ., 7) «Ողջոյն քեզ կարիճ» Ե. բաժ. աշ. Ուշտունի Սիմէօն, 8) «Эдвардъ и мать» Ե. բաժ. աշ. Տէր-Եղիազարեան Ց. և Տէր-Մկրտչեան Մ. և 9) «При солнышкѣ тепло, при матери добро»-ն Բ. բաժ. աշ. Բաբաջանեան Սիրանոյշ։

Խումբը մէջ առ մէջ երգեց երկու երգ, ապա փոխանորդ Լևոն վարդապետը զգացված սրտով դրւատեց հանդէսը, յայտնելով իր գոհունակութիւնը երգեցիկ, ոտանաւոր արտասանող և ուսուցչական խմբերին. այնուհետև հանդիսականները ուրախ տպաւորութեան տակ ցրվեցին իրանց տները։

Ցանկալի է, որ ուսուցչական խումբը յաճախակի կազմակերպէր սոյնանման հանդէսներ։

Այսօր ս. Յովհ. եկեղեցում փոխանորդ Լևոն վարդապետը քարոզ խօսեց, որ տևեց կէս ժամից աւելի և լաւ տպաւորութիւն թողեց ունկնդիրների վրա. հայր սուրբը, ինչպէս լսեցինք, միտք ունի կիրակի օրերը քարոզներ տալ եկեղեցիներում. թերևս այդպիսով եկեղեցուց խուսափած սրտերին ջերմութիւն տուած լինի։

Քարոզ է խօսել անցեալ և նախանցեալ օրերում նոյն եկեղեցում։

Մեզ մօտ ներկայումս կենսական մթերքների, մանաւանդ հացի վերաբերմամբ, սաստիկ թանգութիւն է տիրում, որ միանգամայն անմատչելի է նիւթականապէս զուրկ աղքատ և միջին դասակարգի անձանց։

Գանձակեցի

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

I

Գրական գործ

Նոյեմբերի 8-ին, Թիֆլիսի դատաստանական պալատում քննվեց «Մշակ» լրագրի Երևանի թղթակից Մուշեղ Բագրատունու գործը, որ սկսվել էր Երևանի նահանգի Ղամարլու գիւղի ուսուցիչ Թորգոմ Սուլթանեանի և նրա աներ Միքայէլ Բաբախանեանի գանգատով Երևանի նահանգական դատարանում և նոյն անձանց բողոքով անցել Թիֆլիսի դատաստանական պալատը։

Գանգատաւորների ասելով՝ Մուշեղ Բագրատունին զրպարտել էր իրանց՝ «Մշակի» 1910 թ. № 71-ում տպված թղթակցութեան մէջ՝ հաւատացնելով ընթերցողներին, թէ իբր Միքայէլ Բաբախանեանը ծեծի ու տանջանքների միջոցով ստիպել է իր 14 տարեկան աղջկան՝ ամուսնանալ Թորգոմ Սուլթանեանի հետ։

Թիֆլիսի դատաստանական պալատը, քննելով գանգատաւորների բողոքը, արդար ճանաչեց Մուշեղ Բագրատունուն։

Մեղադրեալին պաշտպանում էր երդուեալ հաւատարմատար Տիգրան Յովհաննիսեանը։

II

[illegible] սորագրել իր անունն ու ազգանունը:

Դատաստանական քննութիւնից պարզվեց, որ Դաղբաշեանը ոչ մի կոպէկ չէ ստացել Դիգմելովից և մուրհակի մակագրութեան տակ Մագթաղ Այվազեանի փոխարէն ստորագրելով՝ վարվել է միանգամայն անշահասիրաբար:

Դատախազի օգնականը այնուամենայնիւ իր ճառում պնդում էր, թէ Դաղբաշեանը պիտի պատժվի քրէական օրէնսգրքի 1160-դ յօդուածի հիման վրա:

Մեղադրեալի պաշտպան Տիգրան Յովհաննիսեան ապացուցանում էր, որ 1160-րդ յօդուածը այս դէպքում թիւրիմացութեամբ է յիշատակվում, որովհետև այդ յօդուածը ի նկատի ունի միմիայն մուրհակների կեղծումը, մինչդեռ այս դէպքում մակագրութիւնը արված է այնպիսի պարաթղթի վրա, որ թէև մուրհակի բլանկ է, բայց բովանդակութեամբ չէ համապատասխանում մուրհակների համար պարտադիր ձևին: Եթէ Դաղբաշեանը մեղաւոր ճանաչվի, նա կարող է պատժվել միմիայն քրէական օրէնսգրքի 1692-րդ յօդուածի հիման վրա, որի կիրառման համար անհրաժեշտ է հաստատել, որ մեղադրեալը ուրիշի ստորագրութիւնը գործածելիս շահասիրական նպատակ է ունեցել, մինչդեռ դատաստանական քննութիւնը ապացուցեց, որ մեղադրեալը վարվել է միանգամայն անշահասիրաբար, ուստի և նա պիտի արդար ճանաչվի:

Նահանգական դատարանը մեղադրեալին արդարացրեց:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Աբասթումանում սանատորիայի հիմնադրութեան օրը Կովկասի Փոխարքան հեռագիր ուղարկեց Նորին Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրին: Կայսրը բարեհաճել է պատասխանել. «Շնորհակալ եմ սանատորիայի հիմնադրութեանը ներկայ եղողներից՝ արտայայտած զգացմանց համար: Ցանկանում եմ, որ սանատորիան շուտով ու աջողութեամբ կառուցվի: ՆԻԿՈԼԱՅ»: Կայսրուհի Թագուհին հեռագրում է Ֆրեդէնսբորգից. «Բաղդաւոր եմ, որ կայացաւ սանատորիայի հիմնադրութեան օծումը: Սրտանց շնորհակալութիւն ձեզ՝ Վրաստանի էկզարխին, Թոքախտի դէմ Կռւող Կովկասեան Ընկերութեան և բոլոր ներկայ եղողներին՝ աղօթքների և բարեմաղթութիւնների համար»:

✦ Ի նկատի ունենալով, որ Եւլախ-Շուշի երկաթուղու կօնցեսիօներների առաւելութեան հարցը դրական լուծում չը ստացաւ նոր երկաթուղիների մասնաժողովի մէջ, և Կրասնեանսկին, Ռօզէնֆէլդը մի կողմից, իսկ Սարուխանօվ-Կուրինսկի ընկերութիւնը միւս կողմից ստացան համարեա հաւասար թւով ձայն, երկաթուղային գործերի դեպարտամենտը որոշեց՝ հակառակ նախկին պլանի՝ հարցը յանձնել վերստին մինիստրների խորհրդին:

✦ Քաղաքային վարչութեանը 21 ձայնաւորների ստորագրութեամբ մի յայտարարութիւն է ներկայացված, որով առաջարկվում է վերաքննել դումայի որոշումը ձայնաւորների ընտրութիւնները ոչ գնդակներով, այլ թերթիկներով կատարելու մասին:

✦ Երդուեալ հաւատարմատար Բ. Բայկովը հեռագիր է ստացել Մոսկվայից, թէ արժանահաւատ աղբիւրներից հաղորդում են, որ «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան գործի առիթով մեղադրվողների դատը նշանակված է Պետերբուրգում, սենատի առանձին ատեանում, 1912 թ. յունվարի 17-ին:

✦ Ալէքսանդրոպօլում հրատարակվող «Ժայռ» օրաթերթը իշխանութեան կարգադրութեամբ դադարեց № 56-ում տպված ոտանաւորի համար. խմբագիրը ենթարկվում է պատասխանատուութեան:

✦ Մեզ խնդրում են տպել. «Նոյեմբերի 7-ից բացվել է Թիֆլիսի Վանքի աւագ եկեղեցու ծխական երկսեռ դպրոցը պատրաստականի երեք բաժանմունքներով: Առաջին բաժանմունքում կայ 12 բաց տեղ, երկրորդում՝ 4 և երրորդում 10-ը: Ընդունելութիւնը նշանակված է մինչև ամսիս 20-ը»:

✦ Թիֆլիսից մեկնեց դատաստանական պալատի աւագ նախագահ Լազոզան. եկաւ նահանգական դատարանի դատախազ Սիլենը:

✦ Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը շարունակում է զանազան քաղաքների իր ճիւղերից կամ կուլտուրական հաստատութիւններից ստանալ համակրական արձագանք դպրոցական-ուսուցչական ֆոնդի վերաբերմամբ: Այսպէս՝ ի միջի այլ քաղաքների՝ ստացել է Ախալքալաքի, Նովօրօսիյսկի և Վլադիկավկազի իր ճիւղերից, ինչպէս և Բարվանսարայի և Կրասնօվօդսկի ծխ. դպրոցների աշ.-ուսուցիչներից պատուէրներ՝ ուղարկելու Ընկ. 30-ամեակի գործունէութեան մասին հրատարակված պատմութեան գրքերից՝ վաճառելու համար: Ի միջի այլոց՝ մի քանի տեղերից էլ խոստացել են ներկայացումներ կազմակերպել և ստացված օգուտը յատկացնել դպրոցական-ուսուցչական ֆոնդին:

✦ Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը ստացել է յօգուտ կենտրոնական գրադարանի նուէր Սահակ Լիսիցեանից 60 կտոր գերմաներէն գրքեր և 9 քարտէզ, Գար. Երուանդեանից 100 օրինակ հայերէն բրօշիւրներ, աշակերտ Սուրէն Եարեանից՝ 67 հատ հայերէն մանկական գրքեր:

✦ Վաղը, ուրբաթ, ամսիս 11-ին, Ժողովրդական Տանը գրվում է հայկական սեկցիայի թատերասէրների ներկայ սէզօնի ռեժիսոր Արմէնեանի բենեֆիսը: Ներկայացվելու է «Տայֆուն» յայտնի պիէսը, որում Տօկերամօյի դերը կատարելու է Արմէնեանը: Յուսով ենք, որ հայ թատերասէր հասարակութիւնը իր ներկայութեամբ կը խրախուսէ հայ բեմի արժանաւոր գործիչներից մէկին, ինչպիսին է Արմէնեանը, որ իր բազմերկար գործունէութեամբ յայտնի է դարձել իբրև շնորհալի դերասան և ռեժիսոր մեր աղքատ բեմական գործիչների շարքում:

✦ Վաղը երեկոյեան ժամը 7-ին Բորսայի դահլիճում նշանակված է հասարակական կլուբի խորհրդի արտակարգ նիստը՝ դասախօսների առաջարկութիւնները քննելու համար:

✦ Շաբաթ, նոյեմբերի 12-ին, Թիֆլիսի հասարակական կլուբում կը կարդացվեն երկու ռեֆերատ. Լեբէդևի «ռուսական պատմական գիտութիւնը և պրոֆ. Վ. Կլիւչևսկի» և Լ. Տարասէվիչի «գեղարուեստական գրականութեան և թատրոնի նորագոյն հոսանքների մասին»: Վերջին ռեֆերատից յետոյ կը լինի զրոյց:

✦ «Սուրհանդակ» թերթը հաստատ տեղեկացել է, որ Լազարեան ճեմարանի տեսչի պաշտօնը յանձն է առել ստանձնել Կարապետ Կոստանեանը:

✦ Օրթաճալայում Թամամշեանների այգում երեւացել է ֆիլօքսէրա: Ձեռք են առնված միջոցներ:

✦ Ֆունիկուլէրի վարչութեան վերատեսուչ-կարգադրիչ ընտրվեց Ա. Բէլօյը, նախագահ՝ Ց. Թահթաճեանը:

✦ Բագւում երևան հանվեցին դարձեալ խոլերայի երկու դէպք:

✦ Իգդիրից մեզ գրում են հետևեալը. «Տեղիս գաւառապետը, աջակցութեամբ տ. Իօնինի և օգնութեամբ Ռաշիդ-խանի, հասարակաց այգում (բուլվարում) զբօսանք սարքեց զանազան զուարճութիւններով՝ յօգուտ նորաբաց ջուլհականոցի: Ընդհանուր մուտք եղաւ 107 ր. 25 կոպ., ծախք 40 ր. 93 կ., զուտ արդիւնք 66 ր. 32 կ.: Մտցնելու են և գորգագործութիւն»:

ՏԵՂԵԿ. ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

✦ Կիրակի, նոյեմբերի 13-ին, կայանալու է Վրաց Պատմա-Ազգագրական Ընկերութեան հրապարակային նիստը, քննելու մի քանի ընթացիկ հարցեր և ի միջի այլոց լսելու բանասէր Մ. Ջանաշվիլիի զեկուցումը Ս. Գրքի վրացական թարգմանութեան մասին:

✦ Այս օրերս լոյս տեսած «Դիլա» թերթը ազգայնական երգ է երգում: Վրացի ազգայնականների բիւրօն, որ կազմված է քաղաքային ընտրութիւնների առիթով, իր վատ արարքից յետոյ, երբ տեսաւ, որ «Սախալխո Գազէթի» օրաթերթը այլևս իրանց նպատակներին չէ ուզում ծառայել և բացէ ի բաց հրաժարվում է ռուս սև-հարիւրակայինների հետ համաձայնութիւն կայացնելուց, որոշեց ունենալ իր օրաթերթը: Մինչև օրս հրատարակված համարների մէջ զետեղված յօդուածների մեծ մասը քաղաքային ընտրութիւններին են վերաբերում, որոնցով ազգային կուրիաների բաժանման «դէվիզն է» գովաբանվում: Ծիծաղելին այն է, որ այդպիսի լօզունգով հրապարակ եկած թերթը յոյս է տածում, թէ պիտի կարողանայ «կապ պահպանել, շաղկապ լինել մամուլի և ժողովրդի միջև»: Աչքի առաջ ունենալով, որ յիշեալ թերթին շունչ տուողներից մէկն էլ Պարթէն Գօթուան է, մենք երևակայում ենք, թէ ինչպիսի շաղկապ կարող է լինել յիշեալ մամուլի և ժողովրդի միջև: Կապրենք և կը տեսնենք...

✦ «Մշակի» № 242-ի մէջ զետեղված, հանգուցեալ Ն. Ցխվէդաձէին նուիրված յօդուածը թարգմանաբար զետեղված է վրաց ամենօրեայ «Սախալխո Գազէթի» լրագրի 446-րդ համարի մէջ ամբողջապէս:

✦ Վրաց թատրոնում այսօր խաղացվելու է Գորդինի «Սատանա» պիէսը, մասնակցութեամբ յայտնի դերասան Վլ. Ալեքսիեվ-Մեսխիշվիլիի:

✦ Տաղանդաւոր դերասանուհի Մ. Սափարովա-Աբաշիձէի յոբելեանական մասնաժողովի անդամ են հրաւիրված իշխ. Ն. Երիսթավի և Ա. Ծարաջիշվիլին: Մասնաժողովը յանձնարարել է դերասան Վ. Գունիային պատրաստել յոբելեարուհու կենսագրութիւնը մինչև դեկտեմբերի 1-ը:

✦ Քութայիսի վրաց թատրոնին կից գործող յանձնաժողովը, որի դերն է նիւթական միջոցներով օժանդակել թատրոնի գոյութեան, հանգանակել է 1200 րուբլի գումար:

✦ Մ. Բոճորաշվիլի գրել է մի նոր ինքնուրոյն պիէս 4 գործողութեամբ «Մինդիա» անունով:

✦ Ինչպէս գիտեն մեր ընթերցողները, այս օրերս Թիֆլիսի վրաց դերասանական խումբը խաղաց վրացերէն Վ. Փափազեանի «Ժայռ» պիէսը: Վրաց «Սախալխո Գազէթի» թերթը գրելով յիշեալ պիէսի մասին, ասում է. «Պիէսը ընդհանուր առմամբ հետաքրքրութիւնից զուրկ չէ, թէև ինչպէս դրամայի ստրուկտուրան, նոյնպէս և գործող անձերի բնորոշումը պրիմիտիվ է: Ամբողջ պիէսը այնպէս է կազմված, որ Աղէքսանդրը (պիէսի հերոսը) անպայման պիտի տապալվէր: Հետևաբար նրա ձերբակալութիւնը ոստիկանութեան հրամանի համաձայն, մեքենայօրէն է կապված պիէսի հետ: Տրամաբանական զարգացման համար բաւական էր, եթէ Աղէքսանդրը տապալվէր շնորհիւ այն ոյժերի, որոնց նկարագիրը տալիս է ամբողջ պիէսը: Անբնական է նաև Գրիգորի դստեր Թերեզայի դրութիւնը: Գաւառական քաղաքում սնված աղջիկը քաղաքի կեանքի մասին է երազում: Սիրահարվում է Աղէքսանդրի վրա: Երբ տեսնում է իր հօրը արարմունքները, միանգամից «աչքերը բացվում են», բայց և այնպէս չարիքից չէ կարողանում խուսափել և Աղէքսանդրին չէ հետևում. «հայ աղջիկը չէ կարող ծնողներին դաւաճանել»: Ամեն տեսակ տրանսֆորմացիաներ են կատարվում այս աղջկայ հոգեկան աշխարհի մէջ, բայց նրանցից ոչ մէկը ամբողջովին չէ պատկերացված և բնական չէ»: Ապա խօսվում է դերակատարների խաղի մասին:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Մոզդոկ, 3 նոյեմբերի

Ամսիս 1-ին տեղիս հայ դրամատիկ սիրողների խումբը ծխ. դպրոցի դահլիճում Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան Մոզդոկի ճիւղի օգտին տուեց մի ներկայացում: Խաղացին Պարոնեանի «Մեծապատիւ մուրացկաններ» կօմեդիան և «Նախ մեռան, ապա ամուսնացան» վօդևիլը:

Ներկայացումը խիստ կրիտիկայի չենթարկելով, որպէս սիրողների ձեռնարկած մի գործ, աւելորդ չենք համարում յամենայն դէպս չը նկատել, որ պիէսի ընտրութիւնը այս անգամ անաջող պէտք է համարել: Ի հարկէ այս ասելով մենք մի րոպէ անգամ չենք յանդգնի Պարոնեանի անմահ գրչի տակից ելած այդ նշանաւոր գրուածքի վերաբերմամբ որևէ աննպաստ կարծիք յայտնելու, այլ մենք ասում ենք այդ՝ ի նկատի առնելով տեղական պայմանները:

Մոզդոկի հայերը հազիւ են կարողանում կովկասահայ գրական լեզուն քիչ-շատ հասկանալ, ուր մնաց Պոլսի բարբառը, որը մատչելի դարձնելու համար Աբխազով աղայի պատասխանատու դերակատար պարոնը համարձակվել էր աղաւաղել ոչ միայն ռուսահայ գրական լեզուից վերցված դարձուածքներով, այլ և տեղական «ասամ, կեբամ»-ներով: Սրան եթէ աւելացնենք դերը լաւ չը սովորելը և ձևական պակասութիւնները, ինչպէս օրինակ սափրիչի մօտ ֆէսը գլխին մազեր խուզելը՝ տպաւորութիւնը պարզ կը լինի:

Ի հարկէ պիէսի էֆեկտաւոր կտորները մեծ ազդեցութիւն էին գործում հանդիսականների տրամադրութեանը, որի պատճառով դահլիճը դղրդում էր բուռն ծափահարութիւններից ու ծիծաղից, սակայն միամտութիւն կը լինէր այդ խախուտ կողմը հիմք ընդունել և բաւականանալ դրանով: Բեմը, մանաւանդ սիրողների ներկայացումները անշուշտ պէտք է իրանց կրթիչ նշանակութիւնը ունենան. մինչդեռ Պարոնեանի կրթիչ ծիծաղի ու հեգնանքի բուն իմաստը Պոլսի բարբառով մոզդոկահայի համար չինական այբբենն է:

Զուտ արդիւնք մնացել է մօտ 60 ր., որը՝ ըստ տեղական պայմանների՝ պէտք է բաւարար համարել:

Հանդիսատես

«ԿԵՆԴԱՆԻ ԴԻԱԿԸ»

Պոլիտեխնիկական Մուզէյի մեծ դահլիճում, պրոֆեսոր Պոկրովսկին, հոկտ. 26-ին, դէպի ինքն էր գրաւել մեծ բազմութիւն, որը եկել էր լսելու նրա դասախօսութիւնը՝ Տոլստոյի «Կենդանի դիակ» պիէսի մասին:

Դասախօսը սկզբում կանգ առաւ այն բանի վրա, որ Տոլստոյի այդ դրաման ներկայացնում է մի ամփոփ գեղարուեստական աշխատասիրութիւն, ուր այնքան սիրուն կերպով յայտնի փիլիսոփան պատկերացրել է իսկական իրական կեանքը: Պիէսի արժէքը երբէք չէ նսեմանում ոմանց անձնական հասկացողութեամբ, որոնք գտնում են, թէ պիէսը չը վերջացած աշխատասիրութիւն է: Ցոյց տալու համար, թէ պիէսը բոլորը կարող են հասկանալ ոչ միատեսակ, դասախօսը բերեց մի քանի օրինակ այն տպաւորութիւններից, որ թողել էր հանդիսականների վրա պիէսի առաջին ներկայացումը Մոսկվայի Գեղարուեստական թատրոնում:

— Ես տեսայ,—պատմում էր նա,—թէ ինչպէս Ֆէդիայի անձնասպանութիւնից յետոյ մի կին թատրոնի միջանցքում հեկեկում էր: Մի ուրիշ տեղ երկու պարոններ գտնում էին, որ պիէսը շատ երկար է և ձանձրոյթից բացի ոչինչ չէ տալիս: Իսկ մի այլ տեղ՝ մի տղամարդ ոգևորված բացատրում էր, թէ ինքը 17 տարի թատրոն չէ յաճախել, սակայն միայն այժմս է զգում, թէ ի՛նչ է թատրոնը:

Ի՞նչ է «Կենդանի դիակի» հիմնական միտքը:

Պիէսի հերոսը, որին միշտ սիրել է ինքը Տոլստոյը, այն ճշմարտութիւնն է, այն պատմական, իրական, վեհ ճշմարտութիւնը, որը մեր կեանքի հիմնակէտն է կազմում և որով երկար զբաղվել է յայտնի հեղինակը իր միւս աշխատասիրութիւնների մէջ:

Սակայն ուրիշ է այդ ճշմարտութիւնը կեանքի մէջ: «Կենդանի Դիակի» մէջ Ֆէդիան ինքը ճշմարտութիւնն է, որը, շնորհիւ իր թուլութեան, կապված է Լիզայի հետ ամուսնութեամբ: Ֆէդիայի և Լիզայի ամուսնութիւնը բարիի և չարի կռիւն է: Ֆէդիան ազնուութեան և արդարութեան մարմնացումն է, որը հիմնովին տարբերվում է իր ընկեր Կարենինայից:

Ֆէդիայի և Լիզայի ամուսնութիւնը մի անողոք փաստ էր ճշմարտութեան դէմ, որի մէջ մեղաւոր էին հաւասարապէս թէ Ֆէդիան, թէ Լիզան և թէ Կարենինան: Եթէ Կարենինան լուրջ կերպով հասկանար իր կատարելիք դերը, նա չէր հեռանայ առաջին անգամ Լիզայից և իր բացակայութեամբ առիթ չէր լինի Լիզայի գրաւվելուն Ֆէդիայով, որի հետևանքն է լինում երկուսի ամուսնութիւնը: Նոյն չափով մեղաւոր էր Լիզան, որ չը կարողանալով հասկանալ Ֆէդիայի հոգեկան աշխարհը, առանց լուրջ նայելու ամուսնութեան վրա, հեշտ կերպով արեց այդ քայլը:

Ֆէդիան դիակ չէր, այլ կենդանի հերոս էր: Կենդանի դիակ էր միայն Ֆէդիայի և Լիզայի 10 տարվայ ամուսնութիւնը, որից յետոյ սակայն Ֆէդիան կենդանի մնաց Սաշայի և Մաշայի համար: Եւ Ֆէդիան Լիզայից բաժանվելուց յետոյ իրան շատ լաւ էր զգում, որովհետև նա ապրում էր այն կեանքով, որը շնչում էր ճշմարտութեամբ, երբ տեսնում էր, որ ինքը ուրիշ կերպ էլ չէ կարող ապրել:

Տոլստոյի հերոսը՝ Ֆէդիան, դիւական և հսկայական դէմք չէ: Նրա բոլոր հերոսները կենդանի մարդիկ են, որոնք ընկնում են ու բարձրանում, սակայն միշտ էլ գնում են գծված ուղիով: Չը նայած որ Ֆէդիան թոյլ արարած էր, բայց նա գնում էր այդ ճշմարտութեան ուղիով. և եթէ չը լինէր Ֆէդիայի ամուսնութիւնը, այդ կռիւը ճշմարտութեան դէմ, չէր առաջ գայ և դրաման:

Եւ այստեղ յայտնի գրողը վերջին անգամ հանդէս է գալիս մեծ թափով մի անգամ էլ ցոյց տալու կեանքի այն ցաւոտ և վիրաւոր կողմը, որը իբրև մի մեծ քար ընկած է ճշմարտութեան ճանապարհի վրա և դժուարացնում է կեանքի նպատակը: Այդ քարը ներկայ ամուսնական խնդիրն է, որը զբաղեցրել է Տոլստոյին միշտ և սա այդ հարցը շօշափել է իր «Աննա Կարենինա», «Յարութիւն» և «Կրէյցերեան Սօնատ» աշխատասիրութիւնների մէջ:

Տոլստոյը միշտ բացասական կերպով է վերաբերվել ներկայ բուրժուական ամուսնութեանը, որի մէջ սիրոյ փոխարէն դեր են կատարում օժիտը և եկեղեցական ու քաղաքական արտաքին ձևականութիւնները: Այդպիսի կեղծիքի վրա հիմնված ամուսնութիւնը բացի ինքնախաբէութիւնից ոչ մի բան չէ կարող տալ: Մի ամուսնութիւն, ուր պակասում է ամուսնութեան անհրաժեշտ նպատակակէտը՝ ճշմարտութիւնը, այդպիսի ամուսնութիւնը այլանդակում է մեր կեանքը:

Կարենինան, այդ նեղ պահպանողական մարդը, «Կենդանի դիակի» մէջ կողմնակից է ամուսնութեան այդպիսի հասկացողութեան: Տոլստոյը այդպիսի հասկացողութեան մէջ գտնում է կեղծիք, և այդ պատճառով էլ Կարենինան հէնց ինքն էլ պատժվում է իր այդպիսի հասկացողութեան շնորհիւ. ու նրան պատժում է հէնց ինքը այդ կեղծիքը յանձին դատարանական «արդարադատութեան», որը անկարող լինելով տեսնել ամուսնութեան իսկական ճշմարտութիւնը, նրա էական կողմը, այլ նայելով նրա վրա ձևականօրէն՝ այդպէս էլ արձակում է իր վճիռը, Լիզային նորից վերադարձնելով Ֆէդիային:

Այդ նոյն ձևականութեան վրա հիմնված վճիռն է պատճառը, որ հարկադրում է Ֆէդիային անձնասպանութիւն գործել, որովհետև Ֆէդիան տեսնում է, որ այդ վճռով ինքը ստիպված է նորից ապրելու Լիզայի հետ, ապա ուրեմն ստիպում են նրան նորից ստելու, նորից ճշմարտութեան դէմ գնալու, և անկարող լինելով տանել այդ խաբէութիւնը, այդ կեղծիքը՝ անձնասպանութիւն է գործում:

Տոլստոյը միշտ կողմնակից է եղել ազատ ամուսնութեան, այն ամուսնութեան, որը չէ կաշկանդված եկեղեցական ու քաղաքական ձևականութիւններով, այլ հիմնված է ընկերսիրութեան, ճշմարտութեան և բարութեան հասկացողութիւնների վրա: Ահա այսպիսի ամուսնութիւնն է կազմում կեանքի նպատակակէտը: Եւ Ֆէդիան այդ չը գտնելով Լիզայի մէջ՝ 10 տարվայ ամուսնութիւնից յետոյ թողնում ու հեռանում է այդ կեղծիքից, ինչպէս ինքը Տոլստոյը թողեց ու հեռացաւ կեանքից:

«Կենդանի դիակի» մէջ «Տոլստոյը տալիս է գնչուհի Մաշայի տիպը, ցոյց տալու համար սիրոյ այն վեհութիւնը, բարձրութիւնն ու երջանկութիւնը, որ կարող է տալ ազատ ամուսնութիւնը: Որքան տարբերութիւն, եթէ համեմատենք Մաշայի սէրը, նրա ամբողջապէս Ֆէդիային տրված լինելը՝ ներկայ բուրժուական կեղծ ամուսնութեան սիրոյ հետ, հիմնված նիւթական նկատումների վրա: Մաշան ասում է. «Ես ինքս եմ եկել, եթէ տանէք, էլի կը գամ», որովհետև նա իսկապէս սիրում էր Ֆէդիային, և այդ սէրը Ֆէդիային բարձրացնում էր մինչև ինքնազոհութիւն: Ֆէդիան և Մաշան իրար հասկանում և ճանաչում էին: Ֆէդիան արդէն գտել էր ճշմարտութիւնը, նա մօտ էր ազատութեան, եթէ նրա երջանկութեան մէջ քիթը չը կոխէր «արդարադատութեան» նախանձախնդիր դատարանը և նրան չը ստիպէր հրաժարվելու իսկական ճշմարտութիւնից:

Ի՞նչ տարբերութիւն այն շանտաժիստի և «արդարադատութեան» ներկայացուցիչ չինովնիկի, այդ չոր ձևականութեան պաշտօնեայի միջև, որը զուրկ է իր գիմացինների հոգեկան աշխարհը թափանցելու թէ իրաւունքից և թէ ընդունակութիւնից: Երկուսն էլ նոյն շանտաժիստներն են, միայն տարբեր հագուստով ու պաշտօնով:

Ահա համառօտակի այն, որի մասին խօսեց դասախօսը, մանրամասն և քննական վերլուծութեամբ կանգ առնելով ինչպէս «Կենդանի դիակի» տիպերից ամեն մէկի վրա առանձին-առանձին, այնպէս և դրամայի հիմնական մտքի, ամուսնական խնդրի ու Տոլստոյի աշխարհահայեացքի վրա:

Հասարակութիւնը երկար ծափահարում էր դասախօսին:

Դասախօսութիւնից յետոյ Երմիլօվ ընդդիմախօսեց դասախօսին, բացատրելով որ ինքը համաձայն չէ այն կարծիքի հետ, թէ դրամայի հիմնական միտքը ամուսնական խնդիրն է կազմում: Ինչու այդպէս նեղ կերպով նայել Տոլստոյի այդ աշխատութեան վրա: Պարոնի կարծիքով Տոլստոյը «Կենդանի դիակի» մէջ Ֆէդիայի հոգեկան ապրումներով և անձնասպանութեամբ մեր առաջն է դնում անձնասպանութիւնը ընդհանրապէս, որը վերջերս, իր յաճախակի երևալով, իր վրա է գրաւել, իբրև հասարակական մի երևոյթ, և Տոլստոյի ուշադրութիւնը: Անձնասպանութիւնը զբաղեցրել է Տոլստոյին, որի մասին ինքը, Տոլստոյը, խօսակցութիւն է ունեցել ընդդիմախօսի հետ:

Չը նայած որ Երմիլօվ իր հայեցակէտը պաշտպանում էր լուրջ և եռանդով, որի համար և հասարակութիւնը վարձատրեց նրան ծափահարութիւններով, սակայն դասախօս պրոֆեսոր Պոկրովսկիի դրամայի գիտական և մանրազննին վերլուծութիւնը ու դրանից դուրս բերած եզրակացութիւնները այնքան փաստալից էին և համոզեցուցին, որ ընդդիմախօսին չաջողվեց գրաւել աուդիտօրիայի մեծամասնութեան համակրութիւնը:

Դասախօսութիւնը տևեց 4 ժամ և վերջացաւ գիշերվայ ժամը 12 ին:

Կ. Թալէոսեան

Մոսկվա

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 31 հոկտեմբերի

Կարդացի Կամսար Երզնկեանցի նամակը «Մշակի» № 239-ում: Նա իր այդ նամակում գրպարտութեան անվայել յոռանքներ է թափում Հաղբատեցու գլխին՝ «Մշակում» «Գիւղի տգեղ բարքերից» նամակի պատճառով, և յետոյ իմ հասցէին քարեր շպրտում:

Շատ տգեղ բան է լրագրութեան մէջ ընդհանուր հարցերը տնային-մանաւոր հարցերի վերածել և դրանցով հասարակութեանը կերակրել: Բայց որովհետև կ. Երզնկեանն է ասպարէզ եկել և ինձ հարկադրել ընդհանուրից մասնաւորի անցնել, այդ պատճառով սրանով նրա շօշափած հարցերին եմ պատասխանում:

Հաղբատեցու գրածները բոլորը զուտ ճշմարտութիւններ են. միայն ափսոս, որ քիչ է գրած. պէտք էր դեռ շատ բաներ արձանագրել, այն էլ անուն-անուն յիշելով տականքների «քաջագործութիւնները», որոնք խեղճ հաղբատեցոց ամենածշուառ դրութեան են հասցրել և սրանց դրդել գիւղի քաշած վնասները յիշելով, հոկտեմբերի 12-ին և 13-ին, կօլլեկտիվ խնդրագրով կառավարութեան օգնութեանը դիմելու:

Հաղբատեցու յիշած ախտերը ընդհանու-

մոքով են դուրս բերված, որոնց մէջ և «խոտհարքները». բայց ինչու Կ. Երզնկեանը միայն իր վրա է առնում դրանց յափշտակելն ու սեփականացնելը։ Եթէ սուտ չէ կերել, հապա ինչու է իր բերանից հոտ գալիս։

Կ. Երզնկեանն իր նամակով գալիս է հաստատելու այն տգեղ երևոյթների մասերը, որոնք Հաղբատեցու նամակումն են ակնարկված, աչքի առաջ ունենալով այն հանգամանքը, որ Կ. Երզնկեանն իր գրութիւնը ամբողջովին խեղաթիւրումներով է շաղախել, որոնք իր հետևեալ արտայայտութիւններից են երևում.

1) Կ. Երզնկեանի նամակից երևում է, որ խոտհարքից (օձի աղբիւրի)՝ միշտ է օգտվելիս եղել, բացի վերջին մի-երկու տարուց, որը հիմնովին սխալ է. օգտվել են անընդհատ մի քանի տասնեակ տարիներ՝ իմ եղբայր Գեղամը և մեր հօրեղբայր տէր-Ցարութիւն հայրը, իսկ Կամսար Երզնկեանը, իր հօր կամքով եղած բաժանքի համեմատ, դրա փոխարէն՝ օգտվել է «կալերի» սեփից. այս տարի միայն կամեցաւ օգտվել ինչպէս կալերի սեփից, այնպէս էլ յատկապէս մեր ձեռքին եղած բաժնից։

2) Նոյնպէս սխալ է ասել, թէ՝ իմ եղբայրս է խոտհարքը վէր-առել։ Այս տարի առաջին վէր-առողը Կամսար Երզնկեանի եղբօր-որդիքն էին, որոնց շինական դատաւորից գրաւոր հրաման գնաց՝ հեռու կենալ խոտհարքից, որովհետև նրանք այդտեղ բաժին չունէին, բայց զոռով վէր-առին, զոռով կրեցին, այն էլ առանց Հաղբատի կալուածների կառավարչի թոյլտւութեան, որի պատճառով, դատարանին յանձնելու համար, արդէն արձանագրութիւն է կազմվել։ Եթէ այդ պարնական խոտհարքում բաժին ունենային նրանք, շինական դատարանը երբէք Կամսար Երզնկեանի որդիներին այդտեղից հեռանալու հրաման չէր գրի, մանաւանդ որ դա միայն եղբօրս և տէր-Ցարութիւն հօր անունով է «ցուցակագրված», այդ գիտեն և մեր միւս հօրեղբօրորդիք։ Եթէ այդ բաժինը Կամսար Երզնկեանին էր պատկանում, ապա ինչու նա, մեզ նման, օրէնքի չը դիմեց և յետ չը ստացաւ այն, ինչ որ ի պատիժ միայն իր ոտնձգութեան է արվել։

3) Ճիշդ չէ պնդել, թէ՝ «եղբօրս որդուն լաւ ծեծել են, հաց չեն թողել ուտելու, մի օր էլ բանտարկել են և ապա բաց թողել». այդ էլ պոչաւոր զրպարտութիւն է, որի ոչնչութիւնը կը վկայեն Հաղբատի կալուածոց պահապանը, քեօխվան և ուրիշները։

4) Նոյնպէս անհիմն է պնդել, թէ ես ուրիշից 3000 բուրլանոց շինութիւններ եմ սեփականեցրել։ Այդ ասողը թող բերէ այդ տուժող անձանց և ցոյց տայ սեփականեցրածս տեղերը. եթէ նա փաստօրէն ինձ բաւարարութիւն չը տայ, այն ժամանակ այդ զրպարտութեան ամբողջ օրինական պատասխանատւութիւնը նրա վրա կընկնի։

5) Ի զուր է Կամսար Երզնկեանն իրան 1908 թւից Հաղբատից կտրված հրատարակում, քանի որ տարէնը մի քանի անգամ է գնում, թէ գիշերով և թէ ցերեկով, իր եղբօր որդոց զանազան գաղտնախորհուրդ հրահանգներով սրում և իբրև անմեղ գառն ի լուր աշխարհի տարածում, թէ ինքն ուրիշների սեփականութիւնների մէջ զոռով խառնվողը չէ և ոչ էլ վնասողը։ Բայց ով է «Խաչի-գառն» Բ. Ռ. Երզնկեանցի ճամփու հողը զոռով մինչև այժմ վարել ու ցանել, հակառակ շինական տանուտէրերի կարգադրութեանց. ով է տէր-Ցարութիւն հօր վարելահողից մի մաս իւրացրել. ով է Հաղբատաձորի իմ այգուց մի կտոր կտրել. ով է Կարապետաձորի մեր գնած խոտհարքի մի մասը այս տարի վէր առել. ով է իր հօր բաժանած անշարժ տեղերը իրար խառնել և խռովութիւնների ու կռիւների անվերջ պատճառ դարձել. ով է ազգակցական ընդհանուր ծախքերից փախել, բայց առօք-փառօք պտուղները զոռով վայելել. ով է գիւղական տուրքերից խուսափել և իր ապրանքը աճուրդով ծախվելուն պատճառ դարձել։

Գրիգորիս ա.-ք. Երզնկեան

Թիֆլիս, 9 նոյեմբերի

«Մշակ» լրագրի № 246-ում ի թիւս պատուիրակների, որոնց յանձնված է հիւրասիրել Թիւրքիայի պատգամաւորներին, յիշված է և իմ անունը, բայց ես ստիպված եմ հրաժարվել ընդունել այդ յանձնարարութիւնը, որովհետև շուտով պէտք է բացակայեմ Թիֆլիսից, վասն որոյ պարտք եմ համարում յայտնել այդ մասին ձեր լրագրի միջոցով պատուելի պատուիրակներին։

Մ. Դոլուխանեան

Սիմֆերոպոլ, 31 հոկտեմբերի

Շտապում եմ հաղորդել, որ Կ. Պոլսի խառն ժողովի ընդունած պատգամաւորացուների ցանկի մէջ, որ տպված էր «Մշակի» № 234-ում, իմ անունս մուծված է առանց իմ գիտութեան ու համաձայնութեան։

Այդ ցանկն արտատպող թերթերին խնդրում եմ արտատպել և իմ այս երկտողը։

Սիմֆերոպոլի հայ-լուս. եկեղ. ծխատէր՝

Երուանդ քահ. Նալբանդեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Ամերիկացի Մորգան Շուստէրը «Рус. Сл.»-ի թղթակցին յայտնել է, որ անգլիական հասարակական կարծիքը դէմ է Պարսկաստանը Ռուսաստանի և Անգլիայի միջև բաժանելուն։ Միւս կողմից Պարսկաստանը մեծ յոյս ունի նաև ռուսական հասարակական կարծիքի վրա։

✦ Վերջին կռւում Սալար-ուդ-Դօվլէի բանակից ընկան շատ մեծ թւով սպանված ու վիրաւոր։ Այժմ Սալար-ուդ-Դօվլէն փախստական թափառում է լեռներում։

✦ Օդեսսայից շտապով Կովկաս մեկնեց նոյեմբ. 4-ին՝ նախկին շահի մօտ նշանակված ռոտմիստր Գաբաեվը։ Մեկնելուց առաջ Գաբաեվը այցելեց շահի կնոջը և նրա հետ երկար խօսակցեց։

✦ Թէհրանի ռուսաց դեսպան Պօկլեվսկի-Կօզէլլին պաշտօնանկ անելուց յետոյ՝ ռուսաց կառավարութիւնը նրան դեսպանի պաշտօն է տալիս Լիսաբոնում։

✦ Պարսկաստան ռուսական ուժեղ զօրաբանակ ուղարկելու մասին Կովկասի Փոխարքան իրազեկ էր եղած Պետերբուրգից դեռ առաջուց։

✦ Կենտրօնական կառավարութեան որոշմամբ ռուսաց ներկայացուցիչները Պարսկաստանում դեռ մնում են իրանց պաշտօններում։

✦ Թէհրանից «Новое Время»-ին հաղորդում են, որ Սալար-ուդ-Դօվլէի և Նաիբ-Հուսէյնի զօրախմբերը բաւականին ուժեղացել են։

✦ Անգլիան Պարսկաստան ուղարկեց ռուսական զօրքերի թւին համապատասխան զօրամաս, այսինքն 4,000 հրացանաձիգ։

✦ Թէհրանի ռուսաց դեսպանին պատուիրագրվեց Պետերբուրգից բոլոր գործերը յանձնել անգլիական ներկայացուցչին և մեկնել Թէհրանից, ներկայացնելով պետական խնամակալին յետ կանչվելու յայտագիրը։

✦ Կ. Պոլսում պանիսլամական շարժումը տարածվում է։ Ամենուրեք լըսվում է սրբազան պատերազմի կոչ։

✦ Մեծ թւով արաբներ Տրիպոլիսում հեռացել են թիւրքերից՝ երկրագործական աշխատանքների պատճառով։

✦ Թիւրքիան վճռել է, ինչ էլ որ լինի, պատերազմը Իտալիայի դէմ շարունակել։

✦ Թիւրքական ռազմի նաւատորմը այժմ փորձնական թնդանօթաձգութիւն է կատարում Դարդանէլում։

✦ Եապոնիան շարունակում է իր պատերազմական պատրաստութիւնները Չինաստան արշաւելու նպատակով։ Եապոնական մի ուժեղ նաւատորմ կազմ-պատրաստ՝ կարգադրութեան է սպասում չինական ջրերում։

✦ Պէկինից հեռագրում են, որ դիպլօմատիական մարմինը բողոքեց այն գազանութիւնների դէմ, որ գործում են կառավարական զօրքերը Նանկինում, Խանկօուում և Ցայւանֆուում։

✦ Շուտով ամբողջ Մանջուրիան յայտարարվելու է պատերազմական դրութեան մէջ։

✦ Խուպէ նահանգում, ուր գտնվում է կառավարական զօրաբանակը, տիրում է տէրրօր. Բոլոր կասկածելի մարդկանց մորթում են։

✦ Չինական յեղափոխութեան պարագլուխ բժիշկ Սունեատսէնը ներկայումս գտնվում է Հօնգկօնգում։

✦ Օդեսսայում և Վլադիմիրում իշխանութիւնները թոյլ չը տուին տօնել Լ. Տօլստոյի մահվան տարեդարձը։

✦ Պետերբուրգի բիւրօկրատիական շրջաններում խօսում են յամառ կերպով այն մասին, որ գինւորական մինիստր Սուխոմլինովի դրութիւնը երերուն է։ Լուրերի համաձայն, Սուխոմլինովի և բարձր զինւորական իշխանութեան միջև ծագել է լուրջ միջադէպ։

✦ Ռուսաց ֆինանսների մինիստրը $10^1/_2$ միլիօն րուբլի է խնդրում Պետական Դումայից, Սև ծովի նաւատորմի նաւերի կառուցման համար։

✦ Պարզվում է, որ Օդեսսայում ձերբակալված միջազգային աֆէրիստ Մրշիցը գաղտնի նամակներով մատնութիւններ է անելիս եղել սուլթան Աբդուլ-Համիդին։

✦ Ներկայումս Պետերբուրգում խօսակցութեան լուրջ առիթ է ծառայում գրող Կուպրինի և Լ. Անդրէեվի միջև տեղի ունեցած ցաւալի դէպքը։ Հին վրէժը հանելու համար Կուպրինը մի խնճոյքում սաստիկ ծեծել է Անդրէեվին։ Շուտով կը կայանայ ընկերական դատարան ռուս գրականագէտներից՝ Արցիբաշեվի նախագահութեամբ։

✦ Լուրերի համաձայն՝ Ցօմաչեվը նշանակվում է ժանդարմների կորպուսի հրամանատար։

✦ «Ecetsior»-ը հաւաստի աղբիւրից տեղեկացել է, որ գերմանական գահաժառանգը Վիլհելմից կարգադրութիւն է ստացել 30 օրով կրել տնային բանտարկութիւն՝ պետական կանցլերի նկատմամբ ցոյց տուած վարմունքի համար։

✦ Նիւ-Եօրկում էլեքտրականութեամբ մահապատժի կենթարկվի միլիօնէրի որդի Հէնրի Բէատին՝ իր կնոջը սպանելու համար։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

8 նոյեմբերի

ՄԻՏԱՎԱ։ Վինտավայի գաւառում իջաւ գերմանական մի օդապարիկ չորս մարդկանցով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պետական Խորհրդի և Դումայի կարծիքները համաձայնեցնող մասնաժողովի մէջ պահեստի զինւորներին և նաւաստիներին զէնքի կոչելու հարցի նըկատմամբ անցաւ Խորհրդի կարծիքը։

Կարմիր Խաչին կից հաւաքական խորհրդի նախագահ ընտրվեց Գուչկովը։

Դումային ներկայացվեց օրինագիծ կուրօրտների մասին։

Բժշկական խորհուրդը թոյլ տուեց բըժիշկներին գործադրել «606»-ը հիւանդանոցներից դուրս, պայմանով որ ներքին սրսկումից յետոյ բէակցիան կատարվի բժշկի հսկողութեամբ։ Այդ միջոցը գործածելու մասին յայտարարութիւն տալը ճանաչվեց անհամապատասխան բժշկական էտիկային։

Նահանգական դատարանը որոշեց Վօնլեարլեարսկիների գործի առիթով մեղադրվող Միխայլովսկին և Մօնկէվիչին 18 ամիս բանտարկութիւն՝ ամեն մէկին հաշւելով նախնական կալանքի բանտարկութիւնը։ Սկզբում նրանք դատապարտված էին $3^1/_2$ տարով։ Դատավճիռը բեկել էր սենատը։

ԿՐԱՍՆՕՅԱՐՍԿ։ Բանտից փախան 6 քրէական յանցաւորներ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ 1912 թ. Պետերբուրգում կայանալու է համառուսական առողջապահական ցուցահանդէս։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրոֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11.
(երեկ. ժ. 5—7.

Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.

(ա. օ.) 669. 100—66

ԲԺԻՇԿ

Ց. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(ՏԷՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ)

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ (Մասնագիտ. ԹՈՔԵՐԻ հիւանդութիւններ)

Ընդունե- (առաւօտեան ժ. 12—1-ը։
լութիւնը (երեկոյեան ժ. 4—6-ը։

Բէբուտովսկայա, № 66.

(ա.օ.) 1035. 100—13

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս (606), միզասեռական, վեներական և կաշւի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկով։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ առ. ժ. 9—10-ը։

Սօլօլակ, Բէբուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տէլէֆօն № 1175.

(ե. հ.կ.) 888. 100—27

ԲԺՇԿՆ. ՖԵԼԴՇԵՐ

Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Սրսկումն, լուացումն, մասսաժ, էլէկտրականութիւն, մարմնամարզութիւն։ Հիմնաւոր բժշկութիւն սուր և խրօնիքական տրիպերի, սեռական թուլութեան, անկարողութեան և սերմնահոսութեան—ցոյց է տալիս հմուտ մասնագէտ բժիշկների։ Օտարերկրեայ հիւանդներին տալիս է խորհուրդներ և բժիշկների հասցէներ։ Կարելի է ստանալ իմ կազմած «Գաղտնի հիւանդութիւնների բժշկարանը», գինը 50 կոպ., ճանապարհածախս՝ 15 կ.։ Հասցէն. Тифлисъ, Семеновская ул., № 9. Ընդունելութիւնը 3—5 ժամը երեկոյեան։

(ե.հ.կ.) 892. 50—25

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

Վաճառվում են հետևեալ գրքերը.

Գար. վ. Յովսէփեան, «Մաղաքիա արքեպ. և Օրմանեան և կաթ. ընտր.»	10 կ.
Չէքէջեան, «Օրմանեանը զրպարտութեան ցանցերում».	30 կ.
Եր. Տէր-Մինասեան, «Կարապետ եպ. Տէր-Մկրտչեան».	25 կ.
Բարդուղիմ. եպ. «Կաթող. ընտրութ.»	25 կ.
Ա. Ահարոնեան «Խաւարի մէջ».	60 կ.
» «Անդունդը».	40 կ.
» «Մոխիրների տակից».	40 կ.
Բօկլ, «Անգլիայի քաղաքակրթ. պատմ».	85 կ.
Ե. Ֆրանգեան, «Նիցշէ և նրա փիլիս».	20 կ.
Լ. Տօլստոյ, «Մարդիկ ինչու են արբում».	20 կ.
» «Մանկութ. և պատան».	1 ր. —
«Զաւարճալի զրուցարան կամ կրթական վիճակախաղեր».	1 ր. 30 կ.
Խ. Տ. Ե., «Ծաղրածու».	50 կ.
» «Ծաղկեփունջ».	50 կ.

Կենտրօնական գրավաճառանոցում վաճառվում են նաև հրապարակում գտնված բոլոր հայերէն և ռուսերէն դասագրքերը։ Դիմել՝ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ. (կ.հ.) 1058. 2—2

Մ. Տարախչեանի կազմած

Թելադրութեան ձեռնարկը

Սպառված է։

Պատրաստվում է նոր տպագրութիւն ձեռագիր-օրինակներով և պատկերազարդ։

1073. 1—1

ՆԿԱՐԻՉ

ԱՌԱՔԵԼ ՍԱԳԻՆԵԱՆՑ

(Նախկին ուսուցիչ Գէորգեան ճեմարանի և Էջմիածնի նկարիչ)

Ընդունում է զուտ հայկական ճաշակի՝ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐԻ, ԽԱՉՎԱՌՆԵՐԻ, ԽԱՉԿԱԼՆԵՐԻ, նոյնպէս և ՊՕՐՏՐԷՏՆԵՐԻ ու ԴԵԿՕՐԱՑԻԱՆԵՐԻ պատուէրներ նպաստաւոր պայմաններով։ Հասցէն՝ Тифлисъ. Красильная ул., ограда церкви св. Георгія (на Майданѣ).

(ա. օ.) 1047. 14—7

ԴԵՐՁԱԿ

ԼԵՒՈՆ ՃԷՊԷԵԱՆՑ

ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է

Դվօրցօվայա փողոց, Վրաց Ազնուական. Բանկի շինութեան բակը, թատրօնի մօտ։

(ե.հ.) 1064. 6—2

(օ. մ.) 1046. 5—4

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Մ Ե Ղ Ր

Ս. Մխիթարեանի մեղուանոցից

Գինը՝ 25 կ.։ Մի քանի պուդ գնողներին՝ զիջումն։

Սերպուխովսկի պերէուլոկ, № 5. (Օլգինսկայա փողոցի մօտ)։

(ե.հ.կ.) 1011. 12—11

Հայոց գրականութեան նուիրած գրքերը

„АРМЯНСКІЙ ПОЭТЪ С ШАХЪ-АЗИЗЪ". Критическ. этюдъ Юрія Веселовскаго, съ многочисленными образцами, въ переводѣ русскихъ поэтовъ. Иллюстраціи В. Суреньянца.—Գինը 1 ր. 50 կոպ.։

„АРМЯНСКАЯ МУЗА". Сборникъ, издан. подъ редакціей Юрія Веселовскаго и проф. Г. Халатьянца (болѣе 80-ти стихотвореній Патканьяна, Шахъ-Азиза, Туріана, Бешикташляна, Цатуріана, Ованнисьяна, Чобаньяна и др.—въ перев. русск. поэтовъ).—Գինը 1 ր.։

„РУССКОЕ ВЛІЯНІЕ ВЪ СОВРЕМ. АРМЯНСКОЙ ЛИТЕРАТУРѢ". Публичная лекція Юрія Веселовскаго („Анкета" о вліяніи русской литературы на Г. Сундукьяна, Агаяна, Ованнисьяна, Ов. Туманьяна, Лео, Агароньяна, Ширванзадэ и др.).—Գինը 50 կ.։

Հասցէն՝ Москва, Б. Каменный мостъ, д. Куракиныхъ, Юрію (Георгію) Веселовскому.

(օ.մ.) 1072. 4—1

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում են

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՓԻՆԵԱՆԻ

ԾՈՑԻ ԵՒ ՊԱՏԻ

1912 Թ.

„ՇԻՐԱԿ"

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

XIV տարի

ԾՈՑԻ ՕՐԱՑՈՅՑ

Յաւելուածը պարունակում է՝ վիճակագրական տեղեկութիւններ—Ռուսաստանի ազգաբնակութիւնը, նրա աճումն ու խտութիւնը, կեանքի միջին հասակը, ազգերի թիւն ըստ հասակի, դաւանութեան և պարապմունքի։ Կաղթականութիւն։ Ժողովրդական կրթութիւնը, նրա ծախսերը, գրագիտութեան չափը, գոլէջներ։ Զօրքը, պետութիւնների զինւորական ոյժերը և նրանց ծախսերը։ Ժողովրդի առողջապահական վիճակը։ Պետական ելք և մուտքը։ Հաղորդականութիւն։ **Նաւեր** **գիծերը.**—Մուրհակներ, չափ և կշիռ, դրամներ և արժէքաւոր թղթեր։ Փոստ և հեռագիր, փօստային օրէնքներ, խնայողական գանձարաններ։ Զինւորագրական օրէնքներ, նորակոչ զինւորների չափը։ Բնակարանների հարցը։ Կտակի և պայմանի օրինակներ։ **Իրաւաբանական տեղեկութիւններ.**—Ռուսաց օրէնսգրքերի բովանդակութիւնը, Ռուսաստանի գլխաւոր կառավարութիւնը՝ մինիստրներ, Մինիստրական Խորհուրդ, Կառավարիչ Սենատ, Սրբազան Սինօդ, Պետական Խորհուրդ, Պետական Դումա։ **Առողջապահական.**—Կլիմայի ազդեցութիւնը մարդու կազմուածքի և առողջութեան վրա, ուրախութեան կրքերի ազդեցութիւնը, երակաշարժական երևոյթներ, պրոֆ. Մեչնիկով, մարդու ծերութեան պատճառները, մաշկի բուժական նշանակութիւնը, «606» և պրոֆ. Էրլիխ։ Ատամների և մազերի առողջապահութիւն, ինչ ենք ուտում մենք, գազարի և մեղրի բուժական յատկութիւնը, ինչպէս պէտք է ապրել, առողջապահական օրէնքների ժողովածու, առողջապահական կարճ խրատներ, տասը կանոններ երկարակեցութեան։ Մագնիսական կամք, յոյսի փիլիսոփայութիւնը, անմնից առաջ հաւատ, հոգու անմահութեան փիլիսոփայական ապացոյցներ, հոգին, բարութիւն և չարութիւն, ապագայ մարդը, զգալի շրջապատողներից։ **Գիւղատնտեսական.**—Մեղուաբուծական՝ մայրերի փոխարինումը, բնական ձագ տալը և արհեստական ձագ վերցնելը, միջոց երկրորդ ձագի դուրս գալու դէմ, ձագի տեղափոխելը փեթակի մէջ, արհեստական ձագ վերցնելը և այլն։ Կովերի ծծերի բորբոքումը, ծծերի սեղմուածքները և խոցերը, դարաղ հիւանդութեան դէմ միջոց։ Թռչնապահութիւնը ըստ Բէջմէրի, հաւերի տեսակի ընտրութիւնը, տեղական հաւեր։ Սպառողական ընկերութիւններ, նրանց նպատակը և կազմակերպելու միջոցները։ **Պատմական.**—Երգատ ճարտարապետի մահարձանը Կ. Պոլսում։ **Ազգագրական.**—Ազգերի բարևելու սովորութիւնները, մեռելների յուղարկաւորելու զանազան կերպերը։ **Տնտեսական.**—Տնային տնտեսութեան վերաբերեալ կարևոր գիտելիքներ։ Հատընտիր մտքեր և աֆօրիզմներ։ **Ընթերցանութեան հատուածներ.**—«Բանւորի աղջիկը», «Լոյսի կռիւը խաւարի դէմ», «Բաղդ բաժանողը», «Կինը», «Աղքատ մարդիկ», «Մարդը և կենդանին», «Մաւոր շահեր», «Սիրտը»։ **Խաղերի ծրագիրներ.**—Գործելու տանիմէկ կանոններ, Կարֆիլտի ատամնաբանեան, Կոնֆուցիուսի և Ռօչիլդի ծրագիրները։ **Ճանապարհորդական.**—Երկաթուղիք, շոգենաւեր և պօստային ճանապարհներ։ **Զուարճալիք.**—Խնդիրներ, վիճակարան։ **Երեսների թիւը 320։**

200 ՊԱՏԿԵՐՈՎ ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑ 200 ՊԱՏԿԵՐՈՎ

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԻ առաջին երեսների վրա տպագրվում են հայ և օտար հին և նորագոյն հեղինակների և գործիչների պատկերներ, այն էջը պետական և գոլոցական հիմնարկութիւնները ազատ են պարապմունքից, յարմարութեան համար առանձին նշանակված են պօստի պարապմունքի ժամերը։ Տպագրված են ընտիր մտքեր, աֆօրիզմներ, պատմական դէպքերի ժամանակագրութիւն, բանաստեղծական քառեակներ։ Երկրորդ երեսների վրա՝ հայկական տօների պատմական բացատրութիւններ, գիտական նորութիւններ, բնութեան երևոյթների նկարագրութիւններ, բժշկական գիտելիքներ, առողջապահական խորհուրդներ, արհեստների վերաբերեալ կարևոր տեղեկութիւններ, ազգագրական տեղեկութիւններ, զուարճալի պատմութիւններ, պատմական նշանաւոր դէպքեր հայ, ռուս և այլ ազգերի կեանքից, վիճակագրական թւեր և տեղեկութիւններ, խորհրդածութիւններ նշանաւոր անձանց, բանաստեղծութիւններ, ռոմանսներ, աշուղ. խաղեր, զուարճալի անեկդոտներ մեծ մարդկանց կեանքից։ Գիւղատնտեսական նորութիւններ, խոհարարական ու տնային տնտեսութեան վերաբերեալ կարևոր խորհուրդներ։ Ժողովրդական առածներ, երգեր, երգիծաբանական հատուածներ, ծիծաղաշարժ նոր առակներ, առածներ և այլն։

Տախտակը պատրաստված է լիտօգրաֆիայում, ութը գոյնով, եւրոպական յայտնի հրատարակութիւնների նմանողութեամբ, յայտնի նկարչի վրձնին գործ չորս պատկեր՝ «Դէպի արշալոյս», «Կեանք և մահ», «Նոր տարու դիմաւորումն» և «Անիի աւերակներ»։

Գները՝ ծոցինը 20 կոպ., պատինը 50 կոպ., գումարով գնողներին զեղչ։ Վերադիր վճարով պահանջողները պէտք է ուղարկեն կանխավճար։

Դիմել՝ Александрополь, Типографія „ШИРАКЪ", Карапету Апинянъ.

Արտասահմանից՝ Alexandrople, Karapet Apinian (Caucase).

Ցանկացողներին օրացոյցների բովանդակութիւնն առանձին թերթով տպագրված կուղարկվի ձրի։

(հ.) 1049. 8—2

ՃԱՄՊՐՈՒՍԱԿՆԵՐ (чемоданы) ԳԼՕՏՐՕՏԷՐ

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԾԾՄԲԱՑՐԱԾ ՄԿԱՆԱԹԵԼԻՑ ԳՈՐԾՎԱԾ ԿՏՈՐԻՑ

ԿԱՇՈՒՑ ԱՄՈՒՐ

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԿՕՇԿԵՂԷՆ

„ԳԱՆԱՆԱ" ՖԻՐՄԱՅԻ

Վաճառվում է Ռուսաստանում միայն **ԵՂԲ. Ա. ԵՒ ԵՍ. ԱԼՃՎԱՆՑԻ** խանութում

Թիֆլիսի բաժանմունքը—Դվօրցօվայա փողոց, տէլէֆօն № 477.

(հ. կ.) 1050. 3—3

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ

ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ

(ԼՕՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ)

կատարում է ամեն տեսակ տպարանական աշխատանքներ, այն է՝ տպագրում է լրագիրներ եւ ամսագիրներ, գրքեր, բրօշիւրներ, բլանկներ, աֆիշաներ, ծրագիրներ, հարսանեկան հրաւիրատոմսեր, այցեքարտեր եւ այլն։

Ընդունվում են տպագրական պատուէրներ հետևեալ լեզուներով՝ ռուսերէն, հայերէն, վրացերէն, թիւրքերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, աբխազերէն և լեռնականների բարբառով։ Պատուէրները կատարվում են մաքուր, ճշգրիտ և չափաւոր գներով։ Ընդունվում են նաև շուտափոյթ կատարվելիք պատուէրներ առանձին պայմաններով։

Պատուիրողների ցանկութեան համաձայն, տպարանը պատուէրները կարող է կազմել տալ, կամ բրօշիւրներ շինել, ու այնու յանձնել։

ԿԱՆ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿ ԹՂԹԵՐ ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏԻ ԳՆԵՐՈՎ։

Տ է լ է ֆ օ ն № 67.

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.